Marts 81

Museums magasinet 15

Meddelelser fra Danmarks museer

Om den svære formidling

06.1 formidling

Af B. Munthe Morgenstierne, Orlogsmuseet

Så vidt jeg hidtil har forstået ordet »formidling« skulle det i museumssproget være nogenlunde sammenfaldende med dette at omsætte sine tanker og sin viden til noget, der kan *forstås* af andre.

Såfremt dette måtte være rigtigt, så forekommer det mig ved gennemlæsning af Dansk Tidsskrift for Museumsformidling nr. 5 og af Museumsavis for Århus Amt nr. 4 at der i alle tilfælde er nogle, som ville kunne få rigt udbytte af at sysle lidt med det danske sprog, herunder ikke mindst med dets overordentlig rige muligheder for at kunne udtrykke sig både klart og læseligt.

Som naturlig interesseret i formidlingsproblemer greb jeg med forventning et indlæg af hr. Geert Egger, der i Museumsformidlingen vil delagtiggøre os i den antropologiske formidlings tilsyneladende alvorlige situation. Hurtigt måtte jeg desværre ty til mit beskedne biblioteks konversationslexikon, Nudansk Ordbog samt retskrivningsordbogen, men desværre uden at finde så fine ord som »tribale« endsige »intertribale« eller »teoreticisme,« ligesom det kneb svært med at holde fast i ordforbindelser som »eksotisk deskription«, »sociologisk relevans«, »kompleks objektforståelse« eller »neddroslet ambitionsniveau«. Men helt galt blev det, da jeg godt fire sider henne nåede til sætningen: »Som jeg ser det er den hjemlige marxismeantropologi i øjeblikket altså i vildrede hvad angår det fortsatte forskningsprogram. *På den ene side* finder vi en nødvendig og relevant understregning af det systemiske islæt i teoridannelsen – hvor den ofte vulgære produktionsfiksering afløses af systembetragtninger, reproduktionstotaliteter, pulserende krisecykler og potente subsystemer«. Så gav jeg faktisk op, thi fatteevnen kunne ganske simpelt ikke mere klare alle de fine ord og den – uden tvivl – yderst videnskabelige tale. Jeg skal naturligvis ikke rejse tvivl om forfatterens formidlingsevne – blot med vemod konstatere, at mit intellektuelle niveau altså ikke slog til. En stakket trøst har det dog været for mig, at de første ti kolleger, jeg har vist den citerede sætning, heller ikke har kunnet hjælpe mig til gennem Geert Eggers formidlingsarbejde at kunne plukke af kundskabens træ.

I min nedtrykthed greb jeg så til magister Mette Thelles anmeldelse af middelalderudstillingen på Kulturhistorisk Museum i Randers, bragt i ovennævnte Museumsavis. Når jeg nu ikke har forstand på antropologi, så ved jeg da noget om kulturhistoriske museumsudstillinger, og da Mette Thelle dertil indledningvis siger, at hun »lader blyanten afklare store spørgsmål om formidling«, gik jeg fortrøstningsfuldt igang med hendes redegørelse for og vurdering af, hvad hun havde fået ud af sit besøg i Randers. Sandt at sige: Også dette forekom mig at være en gruelig masse »fine« ord kædet sammen i en dej af »fine« sætninger som f.ex., at hun »fornemmer den ligevægt, jeg leder efter – nej måske er det ikke en ligevægt, men netop det, at her er det spørgsmål, jeg stiller om balancerne, til debat«, at »udstillingen er i en eller anden forstand selvdebatterende – den skriver sin egen forståelse og historie med ind i udstillingen. Det eneste den ikke gør, og vel heller ikke skal, er at tage konkrete mennesker eksplicit med«. Hvad anmelderen så mener med det? Hvad er mon historien, der ikke er »bygget op efter tidens logik (den abstrakte tid, der forløber lineært)« for noget? Eller hvorledes skal man mon i tankeflugten kunne oversætte til jævnt dansk en svada som denne: »Jeg synes, I siger: »Hellere end at vise »ideologiernes rum«, f.eks. et kirkerum set indefra, som det himmelske Jerusalem som immateriel størrelse og ophævet materialitet – ganske vist med høj realitetsgrad i det middelalderlige verdensbillede, både som ideologi, men sandelig også, tror jeg, med høj bevidsthedsmæssig realitet for de enkelte mennesker (py ha) vil vi vise, hvordan man lægger tagsten på en kirkebygning, eller hvordan et granitkvadre går på plads«.

Jeg forstår så godt, at anmelderen midt i det hele bryder ud i et »py ha« – det gjorde jeg også, da jeg var kommet artiklen igennem. For helt ærligt: Jeg begreb ikke en pind af, hvor hun ville hen med sit indlæg. Og mon mine kolleger på Kulturhistorisk Museum i Randers igrunden har gjort det heller?

Et hjertesuk: Kunne folk, der optræder som *formidlere* mon ikke bare *bestræbe* sig på at forklare sig således, at ganske almindelige og dødelige mennesker (altså folk som jeg) uden besvær kan fatte textens indhold – og aller helst uden at skulle ty til brug af fremmedordbøger?

Holberg skrev forresten engang noget om Erasmus Montanus og H.C. Andersen noget om Kejserens ny Klæder. Men se det er jo to ganske andre historier.

Ny formand for Statens Museumsnævn

Statens Museumsnævns formand fra oprettelsen 1977, Else-Marie Boyhus, Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo, har ønsket at fratræde posten pr. 31.12. 1981.

Til ny formand pr. 1.1. 1981 er valgt Hans Jeppesen, Limfjordsmuseet, Løgstør.

MUSEUMSMAGASINET, marts 1981 og Meddelelser fra Danmarks museer.

Udgivet af Museumstjenesten for Statens Museumsnævn, Nybrogade 2, 1203 København K. Udkommer fire gange årligt (marts, juni, september, december).

Redaktion: Jan Garff, Statens Museum for Kunst, Tove Hatting, Zoologisk Museum, Peter Seeberg, ansvarshavende, Viborg Stiftsmuseum, Vibeke Woldbye, Kunstindustrimuseet, Mogens Ørsnes, Nationalmuseet.

Redaktionens adresse: Viborg Stiftsmuseum, Hjultorvet 4, 8800 Viborg.

Redaktionen slutter 1. februar, 1. maj, 1. august, 1. november.

Abonnement årligt: 25 kroner. Ekspedition: Museumstjenesten, Sjørupvej 1, Lysgård, 8800 Viborg. Tlf. 06 - 66 76 66.

ISSN 0105-8060

Sats og tryk: Special-Trykkeriet Viborg a-s

Blicher-egnens Museum

06.6 Thorning / Blicheregnens museum.

Af Stig Miss, Vejle Kunstmuseum

Lige midt i Jylland, 20 km syd for Viborg ad vejen mod Vejle, ligger Thorning.

I 1819-1825 var Steen Steensen Blicher præst for Thorning og Lysgård sogne og havde bolig her i Thorning Præstegård. Godt 150 år efter åbnede den 25. august 1979 Blicher-egnens Museum, indrettet i tre længer af den nuværende præstegård, der ligger på samme sted som Blichers lige syd for kirken adskilt fra denne af vejen til Kjellerup. I de tre længer af præstegården har Kjellerup kommune lejet sig ind i 49 år for 1000 kr. årligt. Til ombygning og indretning af bygningerne er ofret knap 1 million kroner og ved en stor indsats fra flere, kyndige museumsfolk såvel som privatpersoner, står nu efter års arbejde et godt og velfungerende museum.

Bygningernes ydre er kun ganske lidt forandret. En dør er sat ind; nogle vinduer er afblændet for at give vægplads og på ydervæggen skjult bag rødmalede trælister, der naturligt fremhæver bygningerne og spiller godt sammen med længernes kampestensmuring.

I museets første rum er placeret »Den lange Tid« – således er kulturforløbet indtil år 1800 kaldt i udstillingen af genstande fra denne tid fundet på Blicher-egnen. Det læses på en håndskreven seddel, der sidder på en af montrerne. Teksten er af Torkil Funder, som har været ankermand i opbygningen af museet. Den lyder:

»Den lange tid er landskabets, planternes, dyrenes, vejrets og muldens. I den lange tid var her skove og vildt og moser og søer og heder og åerne på vej og her var mennesker, som ville leve. Først da skovene var skåret over og tyndet, da moserne begyndte at tørre og da hederne blev korn, først da vi mennesker havde til dagen og vejen, begyndte vi at samle på minder om os selv og det, vi havde gjort. Derfor er sporene fra den lange tid få og spredte og mest af sten og ler.

Hvis vi blandede disse spor på tværs af tiden, de hørte hjemme i, så opdager vi, at deres fortælling om de dødes behov er fortællingen om vores behov.

Der er kun den ene lange tid vi alle har deltaget i og vi kan ikke forandre os. Det er vores egen økse, vi samler op igen, 5000 år eller 500 år efter.«

Udstillingen er lille; viser i store tidsspring få og ikke umiddelbart beslægtede ting – men hvilke ting. Netop her bliver de spændende, som en rundgang på Det kongelige Kunstkammer må have været det: Et uroksekranium, to vildtfælder af træ, en bjælde fra middelalderen, en ansigtsgranit fra en forlængst nedlagt kirke, et stort hjortegevir med knust pandebrask fundet blandt mange på bunden af en udtørret sø ...

Et lille hjørne af museets hovedudstilling om Blicher-egnen i 1800-tallet.

Det er ved denne udstilling museets længste og næsten eneste tekster ses – naturligt nok for at kunne begribe de enkelte genstande isoleret fra en sammenhæng.

I samme rum er opstillet »Blicheriana«, og her er sammenhængen af en anden art: Beskuerens fortrolighed med Steen Steensen Blichers liv og skrifter – og med rette! Museet er tænkt og opbygget som et hjemstavnsmuseum. Det er nok *om* Blicher-egnen, men i høj grad også *for* Blicher-egnen og dens befolkning. En ikke særlig Blicher-kyndig besøgende kan blive overrasket over at se Mads Doss- chatol som et stykke virkelighed; en lokalkendt kan fortælle ham, at Mads Doss faktisk ligger begravet på kirkegården lige overfor, og pludselig får Blichers udstillede regnskabsbog over den ham tilkommende tiende stor igangsættende værdi, når Mads Doss deri er noteret for forskellige ydelser. Blichers bøsse er udstillet, hans violin er der og »Skyttens knap«. Tankevækkende er det, at »Brudstykker af en landsbydegns dagbog« ligger opslået netop på det sted, hvor den er skrevet. Blicher havde studereværelse i den vestre ende af den nordre fløj i præstegården.

Museets store rum – den tidligere kostald – omfatter hovedudstillingen om livet på Blicher-egnen i forrige århundrede. Her er absolut ingen forklarende tekster – heldigvis. Kun genstandenes navn, der oftest afspejler deres brug, er angivet. Sammenhængen er tingenes egen, indbyrdes ved flere genstande til den samme brug og i grupper af funktioner stillet over for hinanden og til beskueren ved den levende tradition der fornemmes overalt i museet.

Husmoderen fra Hinge.

Fortroligheden med forrige århundredes beboere på egnen understreges af de enkelte gruppers overskrifter i bestemt form: »De gik til gilde«, »De gik i skole«, »De boede i gårde«, »Her er deres stokke«, »De tændte lys« etc. Overskrifterne dækker naturligt nok over udstillingsenheder af varierende omfang: Fra »De havde dufte i huset« med et fyrbækken og en kost lavendler og til »De lavede mad« med ildsted i hjørnet og diverse køkkengrej.

Den levende tradition understreges af andre træk. Således forekommer ophængningen af et maleri af Leif Ravn Jensen, malet 1979 med motivet »Blicher på heden« naturlig. Andre steder havde man måske i stedet for en gendigtning foretrukket en rekonstruktion med hele sin faglige autoritet og distance i objektivitetens navn, men ikke på Blicher-egnens Museum.

I det hele er den visuelle dimension i museet gjort meget tydelig. Udover fraværet af tekster er der som gennemgående illustration til det udstillede materiale valgt at ophænge farvefotografier af Hans Smiths og Christen Dalsgaards malerier. Disse giver tiden, stedet og menneskene og flere gange også den konkrete sammenhæng. Således opdager man i »Kolonistuen« (med ting, der har tilknytning til »Kartoffeltyskere«) i en gengivelse af Hans Smith's maleri af et husmandssted ved Resenfelde et olietryk med madonna og barnet – og det samme olietryk hænger i hel størrelse lige ved siden af.

I hovedudstillingens rum understreges det visuelle af »synskorridorer«, der dannes af de uregelmæssige montrer, der skyder sig ud i rummet og samtidig markerer grænserne mellem de enkelte grupper af genstande.

Kun de ting, der behøver at være i montre, er det. Resten hænger på væggen, står på gulvet, hænger på montrerne og i det hele arrangeret afvekslende og uhøjtideligt.

Efter udstillingen i den tidligere kostald følger hestestalden med »Kolonist-stuen« og et planlagt lysbilledrum og lokalarkiv.

Blicher-egnens Museum er opstået ved sammenlægning af 3 mindre lokalmuseer: Kjellerup, Hinge og Thorning museer. Fra det nedlagte Hinge Museum er bl.a. kommet en hel figur i en kvindedragt fra forrige århundrede der, placeret i et udstillingskøkken, skulle anskueliggøre husmoderens rolle. På hende møder vi pludselig en slags programerklæring for Blicher-egnens Museum, der kort tilkendegiver at netop denne figur er bevaret, fordi den skal minde om de gamle hjemstavnsmuseer, der løste store og vigtige opgaver for små og private penge. Og det er disse museers anstrengelser og tanker, der føres videre med det nye Blicher-egnens Museum.

Endnu et rum, laden og vognporten, er inddraget til udstilling. Her skal større ting, såsom landbrugsredskaber placeres, ligesom der er rejst to »boder«, for hhv. en tømrer og en hjulmager.

Et udsnit af karetmager Knappes fuglesamling.

Endelig besidder Blicher-egnens Museum i et særskilt rum indrettet allerinderst i laden en næsten komplet samling af udstoppede danske fugle, knap 400 i tallet, der stammer fra karetmager Orla G. Knappe's fuglesamling i Kjellerup. Efter Knappes død i 1976 købte Kjellerup Kommune samlingen, og som den fremtræder nu, tæt opsat og opdelt efter fuglenes foretrukne tilholdssteder, er det en komplet uventet og fantastisk smuk oplevelse at træde ind i dette rum. Fuglene fra Blicher's »Trækfuglene« er holdt for sig og akkompagneret af Blichers digte.

Således bibeholdes også her princippet fra hele museet med oplevelse, personlig erfaring, og en aktiv medleven fra beskueren som afgørende for museumsbesøgets udbytte.

Ansigtsgranit fra den nedlagte Luhn kirke.

06.1 uddannelse

Kommentar

»Ungdommen går hen i vankundighed og må savne den undervisning, der skulle danne dem«

Præsteindberetning fra 1700 tallet, kunne også være en beskrivelse af museumsuddannelsesproblemet idag

I Museumsmagasinet nr. 11 kunne man læse en skitse til, hvad der blev kaldt »fremtidens uddannelser«. Punktoplægget fra DKM's kursusudvalg afsluttedes med bemærkningen om, at alle akademier og universiteter var velkommen til at blande sig i legen. Det ville være synd, hvis denne åbenhed blev besvaret med tavshed og ligegyldighed fra uddannelsesinstitutionernes side. Selvom synsvinklerne nødvendigvis må være forskellige, er uddannelsesproblemet fælles.

DKM's oplæg opererer med en række forskellige uddannelseskomponenter, der alle er af relativ kort varighed. Det er bemærkelsesværdigt, at ansættelse på et museum stadig vil være en forudsætning for at kunne deltage i museumsuddannelsen. Denne vil vedblive at være uafhængig af og uden forbindelse med den faglige grunduddannelse.

Dette er fra en synsvinkel rimeligt, for museumspersonalet bør ikke uddannes til omvandrende formidlingssergeanter eller strømlinede administratorer. Udgangspunktet må være det enkelte museums specifikke egenart. Fra en anden synsvinkel kan det imidlertid med lige så stor ret hævdes, at det var ønskværdigt om man allerede i forbindelse med grunduddannelsen også erhvervede sig viden om og

(fortsættes side 11)

06.1 sibrine

Fra søm til søm

Af Lars Friis, Frilandsmuseet

Hovedtræk af Museumstjenesten – topsikrings forsikringsforslag

Den danske museumsverden bruger hvert år mange penge på forsikringer. Ved Museumstjenestens start i 1977 var en af grundideerne da også – efter amerikansk mønster – at få etableret en fælles forsikringsordning for danske museer, en ordning, der kunne skaffe museerne bedre forsikringer til en lavere pris end hidtil.

Villy Toft Jensen tog kontakt med en række – også store – danske forsikringsselskaber og forelagde dem sine tanker. Overraskende nok var intet af de adspurgte fire-fem selskaber interesseret i at gå med i en sådan ordning. Derpå rettedes der henvendelse til en ekspert i forsikringsret ved Århus Universitet, der rådede Museumstjenesten til at kontakte et gensidigt forsikringsselskab, f.eks. topsikring. Her fængede ideen, og i et samarbejde mellem Museumstjenesten, Statens Museumsnævn og topsikring påbegyndtes i 1978 et udviklingsarbejde, der skulle sigte mod en række forsikringer, der kunne tilgodese museumsverdenens særlige behov. Der *var* sten på vejen, men de har været af aftagende størrelse, og det færdige forsikringsprojekt, præsenteret på Museumsnævns-rådsmødet i Middelfart den 6.-7. december 1980, kan de implicerede parter uforbeholdent gå ind for.

Aftalen indeholder en række forskellige forsikringer, af hvilke de fleste er specielt udviklet til formålet. Det vil føre alt for vidt at forsøge at gennemgå dem alle her; men i det følgende vil de vigtigste elementer blive trukket frem.

Der er især blevet arbejdet med den såkaldte *museumsforsikring,* der foruden inventar og driftsudstyr dækker museumsgenstande samt materiale i udgravnings- og beretningsarkiver. Denne forsikring er tænkt som en afløsning af de erhvervsforsikringer, der i dag dækker museernes inventar og museumsgenstande, og som er standardforsikringer, der i stort set samme form tilbydes hele erhvervslivet. En sædvanlig erhvervsforsikring kan være tilstrækkelig, så længe det drejer sig om f.eks. kontorinventar, og den kan vel også fungere når det drejer sig om museumsgenstande af en uomtvistelig økonomisk værdi. For store dele af f.eks. et kulturhistorisk museums genstandsbestand og videnskabelige materiale vil den dog være mindre egnet.

Netop forsikringsgrundlaget og erstatningsberegningen under museumsforsikringen har været diskuteret meget i den arbejdsgruppe, der har udviklet forsikringerne. Mange modeller har været overvejet, men har igen måttet forkastes, fordi de har vist sig for vanskelige at arbejde med. Man enedes til slut om at lægge en *modificeret handelsværdi* til grund for beregningerne ud fra et ønske om, at ordningen foruden at give en god dækning skulle være til at håndtere både ved fastsættelsen af forsikringssummerne og senere i skadesituationerne.

Selv om næsten alt i dag har en art markedspris, kan den nøgne handelsværdi dog af mange grunde ikke med rimelighed anvendes ved erstatningsberegningen. Derfor er der her sket en væsentlig nydannelse: Ved erstatning af en stjålen eller ødelagt museumsgenstand udbetales der *ud over handelsværdien et tillæg på 20% – dog mindst 200 kr.* – til dækning af de omkostninger (i videste forstand), en generhvervelse vil føre med sig.

I fortsættelse af denne regel kan der ved *restaurering* af en genstand, hvis denne udvej vælges, udbetales op til 120 % af handelsværdien til dækning af restaureringsomkostninger. I øvrigt vil der ved enhver skade på en museumsgenstand blive udbetalt *100 kr. pr. skadet ting* til ny- eller omregistrering.

Der er et par regler mere i denne forbindelse, det er værd at lægge mærke til: For det første *forbliver en skadet genstand altid museets ejendom.* Og sker der det, at en ting, der stjæles og erstattes, kommer til veje igen, har museet *tilbagekøbsret* til den i en periode på 12 måneder, efter at den igen er kommet til veje. I disse tilfælde tilbagebetaler museet kun forsikringsselskabet den handelsværdi, efter hvilken skaden er blevet erstattet, ikke tillægget på de 20%, som måske i mellemtiden kan være forbrugt i søgen efter en tilsvarende ting.

En del museumsgenstande kan være af meget ringe handelsværdi og alligevel være et resultat af en betydelig forskningsindsats, f.eks. en udgravning. For at få sådanne ting med er der optaget den regel, at museet i disse tilfælde kan ansætte tingene til *en hvilkensomhelst værdi,* der så uanset handelsværdien vil komme til udbetaling, hvis genstandene ødelægges eller forsvinder. Topsikrings eneste betingelse for at acceptere denne ordning har været, at sådanne genstande føres på en liste, af hvilken selskabet får en kopi. Topsikring har forpligtet sig til at behandle disse fortegnelser som strengt fortrolige, på samme måde som de personoplysninger, selskabet f.eks. sidder inde med i forbindelse med livsforsikringer.

Inden for museumsforsikringen er der også grund til særligt at fremhæve bestemmelserne om erstatning af materiale i beretnings- og udgravningsarkiver samt manuskripter o.lign. Det er nemlig aftalt, at sådant materiale – inden for et angivet maksimum – så længe det måtte være under arbejde simpelthen erstattes med *det beløb, en tilsvarende undersøgelse eller manuskriptudarbejdelse vil koste.* Også færdigt arkivmateriale vil blive erstattet, hvis det går tabt, men her er det en betingelse, at der eksisterer f.eks. mikrofilm som basis for en teknisk genfremstilling. Denne sidste bestemmelse er indføjet, fordi der ellers ville kunne blive tale om uoverskueligt store forsikringssummer.

Det vil selvsagt være en forudsætning for, at de her omtalte principper for udbetaling af erstatning kan opretholdes og komme til at fungere i praksis, at fastsættelsen af forsikringssummen ved forsikringens tegning virkelig er *realistisk.* Er dette ikke tilfældet, foreligger der underforsikring, og så kan en »besparelse« på præmierne vise sig at blive dyr, ja katastrofal ved de helt store skader, hvor der skal træffes beslutning om f.eks. at genopbygge museum og samlinger efter en brand. Til hjælp ved fastsættelsen af forsikringssummen er der udarbejdet et skema, der skulle lette arbejdet og sikre mod, at der sker forglemmelser.

Museumsforsikringen, der er grundstammen i projektet, dækker ødelæggelse og tab ved brand, eksplosion, slukningsarbejde, tyveri, ran og røveri samt skader forvoldt af vand eller andre vædsker, f.eks. fra et sprængt kar på konserveringsværkstedet.

Ordningen tilbyder endvidere en såkaldt *all risks-forsikring,* en tillægsforsikring, der dækker *enhver anden pludselig og uforudset skade* på museumsgenstande. Det kan dreje sig om publikumstyverier i åbningstiden, hærværk, skader man selv kommer til at forvolde på et maleri under ophængning i samlingen, tab, ja faktisk enhver skade, der pludselig rammer en museumsgenstand, og som ikke er udløst af tingens sædvanlige henfald af f.eks. konserveringsmæssige årsager. Det er et besparende element, at man kan nøjes med at tegne denne forsikring for en mindre del af den samlede forsikringssum, helt ned til 5%.

Også behovet for en *udstillingsforsikring* (»søm til søm-forsikring«) kan dækkes inden for ordningen. Den dækker lånte museumsgenstande og fungerer iøvrigt på samme måde som all risks-forsikringen. Begge de nævnte forsikringer har bestemmelser om erstatningsopgørelse efter samme regler som museumsforsikringen.

For de museer, der har til huse i egne bygninger, er ordningen også af interesse i henseende til disse. Foruden en sædvanlig *bygnings- og bygningsbrandforsikring,* hvor gammelt efter skade erstattes med nyt (»fuld- og nyværdi forsikring«), tilbydes nemlig en *forsikring, der tager sigte på bevaringsværdige eller fredede bygninger.* Forklaringen er denne: I betingelserne for de sædvanlige bygningsforsikringer findes en passus om, at huset efter en skade gen-

opbygges i de på genopførelsestidspunktet sædvanlige teknikker og materialer. Dette vil være til ringe hjælp, hvis det drejer sig om en fredet bygning. Ved den *indeksregulerede sumforsikring,* der her tilbydes, fastsættes erstatningen efter en skade som »det beløb, det på skadetidspunktet vil koste at istandsætte bygningen m.v. eller – ved totalskade – at genopføre en tilsvarende bygning på samme sted *med anvendelse af tilsvarende byggemetoder og -materialer* ...«. Vanskeligheden i denne forbindelse bliver skønnet over, til hvilken sum det fredede eller bevaringsværdige hus skal sættes ved forsikringens tegning. Er summen nemlig fra starten sat for lavt, nytter det ikke, at den reguleres efter byggeindekset.

Det skal endelig nævnes, at der i vilkårene for begge typer bygnings- og bygningsbrandforsikringer er indsat en bestemmelse, der sikrer, at *bygningsdetaljer af særlig kunstnerisk værdi kan dækkes fuldt ud* og ikke kun med den håndværksmæssige værdi, således som det er sædvanligt. Denne tilføjelse er af særlig betydning ved tegning af fuld- og nyværdiforsikring af en moderne bygning med f.eks. murale dekorationer.

Endelig indeholder ordningen en *lovpligtig arbejdsskadeforsikring* samt en *erhvervsansvarsforsikring,* der dækker krav mod museet for ansvar, dette måtte pådrage sig under udøvelse af arbejdet eller i dets egenskab af grundejer.

For at kunne give de ovenfor skitserede favorable vilkår er det naturligt, at topsikring har måttet stille visse *sikringskrav.* Disse må dog siges at være ret moderate. Der forudsættes at være eller inden for en vis frist at blive installeret tyverialarmanlæg, men de krav, der i øvrigt stilles til sikring af denne art, er i virkeligheden mindre vidtgående, end man i almindelighed kunne finde det ønskeligt. Sagt på en anden måde: Man må håbe, at museerne ud fra andre motiver vil søge at sikre deres bygninger og museumsgenstande bedre end her krævet. Det gælder i særlig grad brandsikringen. Her forudsættes der i vilkårene at være anbragt slukningsmateriel i et omfang, som vist de fleste museer i dag uden videre vil kunne opfylde. Derimod kræves der hverken brandalarmeringsanlæg eller brandhæmmende sektionering af bygningerne, to ting, som mange risikobevidste museumsfolk allerede har fået gennemført eller søger at få råd til at gennemføre. Det eneste sikringskrav ved vandskadeforsikringen er en 10 centimeters opklodsning af ting, der står på kældergulve.

Så vidt vilkårene, hvis fulde ordlyd Museumstjenestens medlemsmuseer har fået tilsendt. Blandt ordningens fordele er imidlertid også *priserne* på de nævnte forsikringer. Det er ikke stedet her at begynde at give eksempler, men der vil for hver dækket krone være en hel del at spare.

Af meget stor betydning er også den ramme, i hvilken alt dette skal sættes ind. Grundlaget er en *aftale mellem Museumstjenesten og topsikring,* der fastlægger begge parters rettigheder og forpligtelser. Også denne aftale er udsendt til medlemsmuseerne, men der er grund til at fremhæve især tre ting: For at være med i ordningen *skal* et museum – foruden at være medlem af Museumstjenesten – kun tegne lovpligtig arbejdsskadeforsikring, erhvervsansvarforsikring og museumsforsikringen. Resten er *tilbud,* som museerne kan tage imod eller vælge at forkaste. Den anden væsentlige ting i aftalen er bestemmelsen om *deling af et eventuelt overskud* efter hvert års drift. Når de beløb er fratrukket, der skal danne basis for en fortsættelse af ordningen, deles resten af beløbet ligeligt mellem på den ene side topsikring og på den anden side museerne. Dette sidste at forstå således, at museernes andel overføres til hvad der er blevet kaldt »Museumsfonden til finansiering og gennemførelse af risikoforbedringer«, altså et fond, der kan give tilskud til f.eks. installering af brandalarmeringsanlæg eller lignende.

Den tredie og meget væsentlige ting i aftalen, der her vil blive trukket frem, er, at der nedsættes et *fællesudvalg* til løsning af problemer i forbindelse med værdifastsættelses- og erstatningsspørgsmål. Dette udvalg, der skal være rådgivende og iøvrigt så vidt muligt løse problemerne, længe inden sædvanlig voldgift kan komme på tale, sammensættes af fire museumsrepræsentanter (udpeget af Museumstjenesten og Statens Museumsnævn) og to repræsentanter fra topsikring. Da det må forventes, at der efterhånden i udvalget vil blive akkumuleret en betydelig erfaring i behandling af sager, der ikke umiddelbart har kunnet finde deres løsning, er dette punkt et af de virkeligt vigtige inden for aftalen.

Ved præsentationen i Middelfart var modtagelsen af projektet positiv, og i løbet af første kvartal af 1981 vil der blive afholdt en række orienteringsmøder forskellige steder i landet. Her er det meningen at uddybe ordningens indhold at gennemgå tarifferne og at besvare de mange konkrete spørgsmål, der naturligt vil blive stillet.

Skulle et museum stå med et akut forsikringsbehov, kan det blot sætte sig i forbindelse med Museumstjenesten, til hvilken i øvrigt alle henvendelser om denne sag skal rettes i første omgang.

90. 72 Undervandsarkæologi

Museerne og undervandsarkæologien

Af Ole Crumlin-Pedersen, Skibshistorisk Laboratorium, Roskilde

Der er i dag en voksende interesse for undervandsarkæologien i Danmark, såvel blandt lokal- og specialmuseernes folk som blandt fritidsdykkerne, – derfor denne aktuelle orientering om emnet og dets potentielle muligheder for at blive et naturligt arbejdsfelt for vore museer.

Nu er der jo kun nogle få danske museer, der selv har sagkundskab og udstyr til at drive undervandsarkæologi indenfor deres interessefelter, de fleste har det ikke – og realistisk betragtet vil de fleste af disse museer heller aldrig få en dykkende arkæolog i sin stab. – Hvorfor skal de så interessere sig for undervandsarkæologien?

Det er der fire gode grunde til:

1. Fordi der landet over findes en tusindtallig skare mennesker, der som sportsdykkere gerne vil på skattejagt på havbunden – og som kan gøre ubodelig skade – eller som kan være til væsentlig hjælp – alt efter hvordan samarbejdet mellem disse mennesker og museerne gribes an.
2. Fordi fundene under vandet i mange, måske de fleste tilfælde er knyttet til områdets bebyggelse- og erhvervshistorie – og dermed må med i billedet sammen med de landfundne spor fra de samme perioder for at bidrage til dén forståelse af fortiden, som museerne gerne skulle formidle.
3. Fordi arbejdet med undervandsfundene kan åbne ens øjne for at anskue de arkæologiske eller historiske problemstillinger fra søsiden, hvilket i mange sammenhænge er meget relevant – og forsømt.
4. Fordi der i disse år i Fredningsstyrelsens regie gennemføres en kortlægning af fredningsinteresserne på havbunden bl.a. i relation til større anlægsarbejder med broer, havne og lign. og til den omfattende kortlægning af råstoffer på havbunden – og heri bør museerne ikke være passive tilskuere, men aktive deltagere.

Hvad Fredningsstyrelsens virksomhed angår, så består denne bl.a. i, at der nu forberedes fredninger af faste fortidsminder på havbunden i form af § 60-bekendtgørelser. Her vil en række middelalderlige spærringer, ældre søforter og lign. blive klausuleret imod indgreb fra menneskets side i overensstemmelse med naturfredningslovens bestemmelser. Antikvariske hensyn medtages også ved udarbejdelsen af retningslinier for opgravning af østersskaller i Roskilde fjord. Fredningsstyrelsens kontorer, der behandler lokalplansager og byggeprojekter på søterritoriet samt råstofkortlægningen på havbunden, anvender Nationalmuseet's Skibshistoriske Laboratorium som konsulent vedr. evt. marinarkæologiske forekomster, og

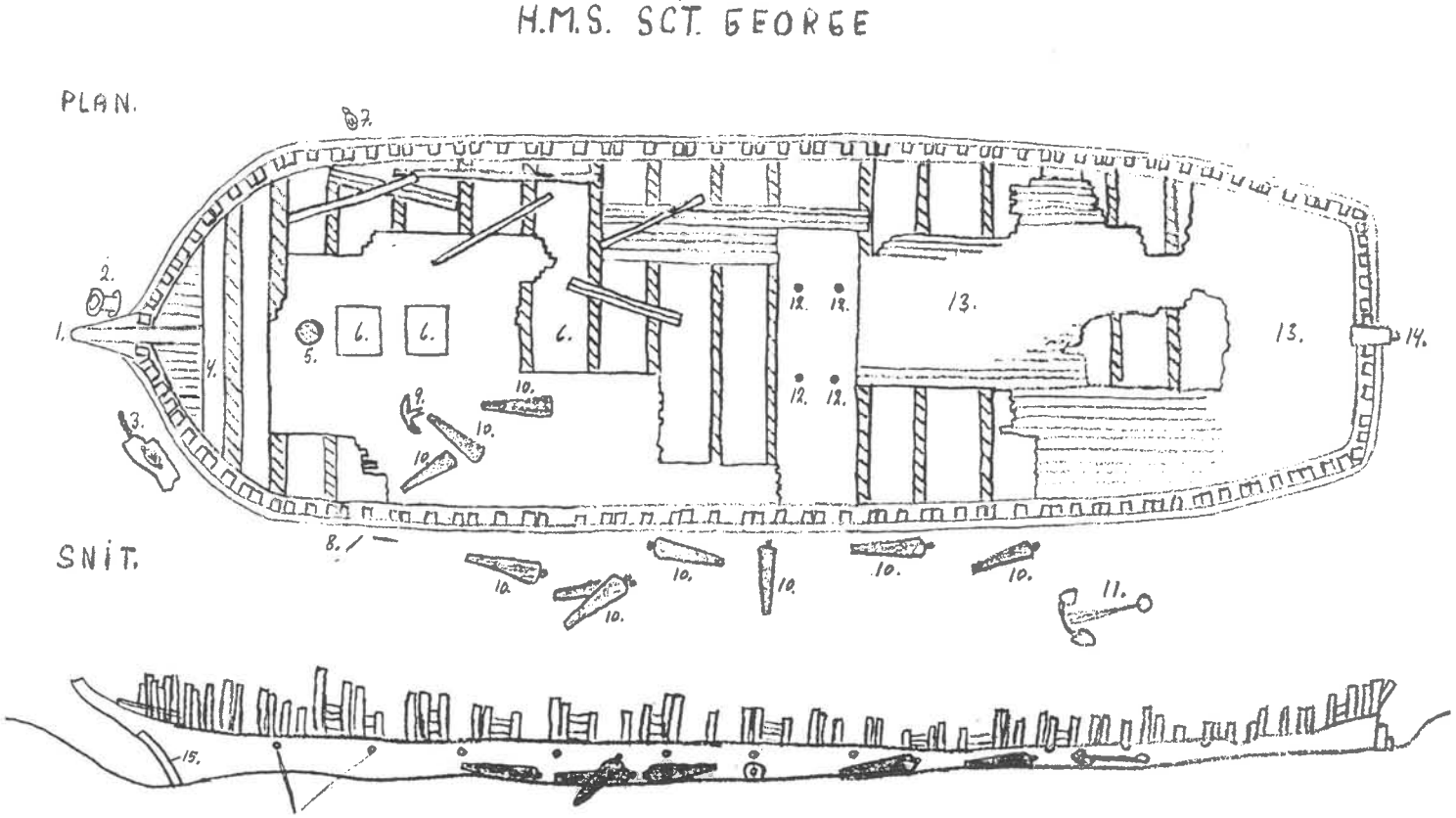

1. Julenat 1811 strandede det engelske linieskib »St. George« ved den jyske vestkyst, og 842 mand druknede ved dette ene forlis. Da dykkere fra Frømandsklubben Delfinen i Holstebro i maj 1980 recognoscerede ved vraget og lavede denne skiteseopmåling, var hele hoveddækket og indtil 4 m af skibssiderne fri af bunden som et markant fortidsminde på havbunden.

laboratoriet er Rigsantikvarens sagsbehandler vedr. vragloven, men der er plads til og brug for at flere museer inddrages i dette arbejde.

Dette antikvariske arbejde i Skibshistorisk Laboratorium's regie har naturligt nok været hæmmet af, at laboratoriet ikke har haft egentlige bevillinger til vraglovsarbejdet og til en systematisk indsamling af oplysninger om fund på havbunden, bortset fra nogle måneder i 1969. Imidlertid vil der i 1981 for første gang være en særlig bevilling på finansloven til dette arbejde, så der kan iværksættes et egentligt indsamlingsarbejde til *vragregistranten,* der er den centrale »marinarkæologiske sognebeskrivelse«.

Men er der i det hele taget relevante arkæologiske opgaver at tage fat på? Jeg tror, svaret bedst kan gives i form af en kort oversigt over de undervandsarkæologiske initiativer i Danmark indenfor det seneste par år. Der er arbejdet seriøst med stenalderfund på havbunden ved Moesgård's og Langelands Museum's undersøiske udgravninger af ertebølleboplads ved *Tybrind vig* og *Drejrø,* der har givet bl.a. meget fine fund af træsager, og som begge har været udført i nært samarbejde med lokale sportsdykkerklubber – ja, som vel næppe havde kunnet laves uden denne bistand fra sportsdykkerne.

Ved *Kyholm,* Samsø, udgravedes og opmåltes i 1978 et 1200-tals skib i et samarbejde mellem sportsdykkere, primært fra Odense og Århus, og museerne repræsenteret ved Skibshistorisk Laboratorium, Moesgård og Samsø Museum. Lignende konstellationer har fungeret i 1980 omkring dykkerundersøgelser af den engelske orlogsmand *»Crescent«,* der forliste 1808 i Jammerbugten, og et 1700-tals vrag ved Lyngså på Vendsyssels østkyst, hvor Bangsbomuseet i Frederikshavn, Orlogsmuseet og Skibshistorisk Laboratorium har arbejdet sammen med lokale sportsdykkere.

På den jyske vestkyst har dykkere fra Holstebro Dykkerklub i samråd med museerne i Lemvig og Ringkøbing lokaliseret og beskrevet vragene af en række ældre vrag (bl.a. det engelske linieskib *»St. George«* fra 1811 og den russiske fregat *»Alexander Newsky«* fra 1868). Dykkerne har her bl.a. rejst spørgsmålet om, hvordan disse vrag bedst sikres for eftertiden mod naturens og menneskers nedbrydende indvirkning.

I Øresund er flere klubber i samarbejde med Orlogsmuseet igang med at registrere vragene fra Slaget på Reden 1801, hvilket er en særdeles krævende opgave.

I Storebælt er Langelands Museum sammen med de fynske dykkere igang med bl.a. at undersøge et teglstenslastet 1600-tals vrag sunket ved *Lundeborg,* og Neptun-klubben i Odense forbereder i samråd med Skibshistorisk Laboratorium en detailleret opmåling af Kerteminde fjord/Kertinge nor, der aldrig tidligere er kortlagt.

Sportsdykkeren og amatørarkæologen André Jørgensen, der i 1975 fandt 1100-tals skibsvraget ved *Lynæs* og lokaliserede Skuldevig markedspladsen indenfor fundstedet har i 1980 deltaget i Nationalmuseet's udgravning ved *Jungshoved,* hvor han fandt en pælespærring i sejlløbet ind til stedet.

Skibshistorisk Laboratorium har i 1978 undersøgt pælespærringen *Dr. Margrethe's stiger* ved ledingshavnen Hvidanger ved Vordingborg og fået konstateret dennes opbygning med en byggefase i 1. halvdel af 1100-tallet og en senere ændring i 1160-erne. Og laboratoriet har i 1979 med avanceret elektronisk udstyr fortsat sine undersøgelser ved færgestedet og den mulige spærring ved *Frederikssund,* hvor ældste fase går tilbage til romersk jernalder.

Og endelig har Fortidsmindeforvaltningen arbejdet under vandet i forbindelse med undersøgelser af vejforløbet over *Gudenåen* og af dæmningen foran Kalundborgs ledingshavn *Hougen* samt ved kortlægning af resterne af de ti 1600-tals skibe, der ligger på 4-5 m vand lige udenfor Københavns havneindløb, hvor de sænkedes i 1713-17 som elementer i det første søfort til forsvar for hovedstaden, *Gl. Trekroner.*

Denne opremsning, hvortil der kunne føjes yderligere eksempler, belyser det brede spektrum af kulturhistoriske sammenhænge, hvori undervandsfundene indgår. Den viser også, at en række museer og dykkerklubber nu har fundet sammen omkring konkrete opgaver til glæde for alle parter.

Men vi skal ikke se bort fra, at der i en række tilfælde er blevet arbejdet målbevidst *uden om* museerne med at hæve fund fra vrag omfattet af lov om beskyttelse af historiske skibsvrag (vragloven) – enten til salg på antikmarkedet eller for at skaffe souvenirs til kaminhylden. Vi har i 1980 haft den første domfældelse i en sag om overtrædelse af vragloven ved bjærgninger fra »Crescent« i Jammerbugten, – og forlydender vil vide, at en tysk dykkerklub de sidste par somre har ligget lang tid i Sosevig på Bornholm og hævet fund fra vragene af de 19 skibe, der forliste i 1678 med den svenske hærs udrustning og penge. Der er kendt et bredt register af genstande fra stedet, bl.a. guldmønter, og man kan så gisne om, hvad disse moderne sørøvere har fået ud af deres virksomhed.

I betragtning af, at vragene i vore farvande utvivlsomt i fremtiden vil være en af de vigtigste kilder til større fund fra fortiden, er det vigtigt, at vi for alvor prøver at forhindre plyndringer af de ældre vrag såvel indenfor de nationale grænser som udenfor disse. I den forbindelse er det glædeligt, at Europarådet har besluttet at lade udarbejde en international konvention til beskyttelse af kulturarven på havbunden med ensartede, strenge regler for alle farvandsafsnit og med retningslinier for at forfølge overtrædelser af reglerne på tværs af landegrænserne. En arbejdsgruppe, hvor Danmark iøvrigt besætter næstformandsposten, er igang hermed, og konventionen vil forhåbentlig kunne være klar indenfor to år. Ifølge det nu foreliggende skitseforslag arbejdes der med en generel aldersgrænse på 100 år og desuden mulighed for at udstrække beskyttelsen til nyere vrag af kulturhistorisk betydning.

Men lovgivning og internationale aftaler er ikke nok til at hindre plyndring og ødelæggelser. Indtil vragloven kom for mindre end 20 år siden kunne man helt lovligt gå på skattejagt i de gamle vrag, og drømmen om at finde den sunkne sørøverskat stikker stadig dybt i mange af dem, der anskaffer sig udstyr for at kunne dykke i deres fritid. Og potentielt er muligheden til stede – det så vi ved 1300-tals koggen ved Vejby, hvor århundredets største guldmøntfund dukkede op i 1976, kun 30 m fra strandbredden. Det er derfor vigtigt helt målbevidst at søge at påvirke dykkernes holdning væk fra skattejagt-forestillingen og hen til en følelse af interesse og forståelse af fundene fra havbunden som del af den fælles kulturarv.

Men det gør man ikke ved at fare frem med bål og brand. Det gør man ved rent praktisk at gå ind i et oplysningsarbejde og en kursusvirksomhed, der direkte sigter herpå. Nu er det så heldigt, at hovedparten af de ca. 10.000 sportsdykkere, der findes i Danmark, er organiseret i klubber under Dansk Sportsdykker Forbund (DSF), der har nedsat et særligt udvalg til at tage sig af undervandsarkæologien i bredeste forstand. Herved har vi en direkte kontakt- og påvirkningsmulighed til dykkere over hele landet, og arkæologisk udvalg råder over et beløb fra tipsmidlerne, p.t. ca. 40.000 kr., der bruges til kursusudgifter og støtte til arkæologiske projekter, hvori klubber under forbundet deltager. Således har arkæologisk udvalg støttet bl.a. de sydfynske ertebølle-boplads udgravninger og undersøgelsen af Kyholm-vraget – og altså været med til at fremme egentlige forskningsarbejder i tilfælde, hvor museerne og sportsdykkerne har kunnet finde melodien sammen.

En væsentlig del af baggrunden herfor er de »Fultor«togter, der har været afholdt hvert år i 1971-79 med arkæologiinteresserede sportsdykkere under ledelse af dykkende museumsfolk. Togterne har varet en uges tid, hvorunder dykkerne har besøgt, besigtiget og rapporteret fra forskellige typer fortidsminder på havbunden: vrag, spærringer, stenalderbopladser og naturhavne. På denne måde er der opbygget et netværk i klubberne landet over af ca. 200 sportsdykkere, der har haft lejlighed til at se og høre, hvordan man kan besigtige sådanne fund uden at beskadige dem, og rapportere dem til museerne på en form, så oplysningerne kan bruges til en første bestemmelse og genfinding af stedet. Sidst, men ikke mindst har disse dykkere, der ofte kommer fra kredse helt uden kontakt med de lokale museer, fået lejlighed til at opleve museumsfolk i funktion og at fornemme, at der også er brug for deres dykkerklubs medvirken til at hindre ødelæggelser.

Dette uddannelsesprogram, der har været drevet i et samarbejde mellem Nationalmuseet og DSF's arkæologiske udvalg, og som så vidt vides er uden sidestykke i andre lande, har ført til en del positive resultater og til en god forståelse for sagen hos mange klubber, hvoraf i hvert fald en enkelt stor københavnsk klub er blevet omvendt fra »vragrøveri« til en seriøs kortlægning af 1801 og -07 vragene på Københavns red.

Men éet er en pionerindsats overfor et par hundrede udvalgte folk, noget andet at nå ud til de mange tusinde menige dykkere, der f.eks. gennem DSF's formand reagerede skarpt imod to dykkeforbud, der blev nedlagt i 1979 til beskyttelse af fundene ved Kyholm og i Stavnsfjorden og af »Crescent« i Jammerbugten, – uanset at denne forbudslinie i forvejen havde været drøftet med arkæologisk udvalg, som så positivt på den.

Samtidig oplevede vi, at dykkerne ofte havde svært ved at etablere en ordentlig kontakt, når de henvendte sig til deres lokale museum, som de havde lært på FULTON, fordi de fleste museumsfolk stod meget fremmede overfor undervandsfundene. Dette problem drøftede vi på DKM's Lakolkmøde i 1975, hvor en arbejdsgruppe blev dannet, som prøvede gennem amtsmuseumsrådene at få udpeget særlige kontaktfolk vedr. undervandsfund i hvert amt. Vi tænkte os særlige kurser etableret for disse, så de ville være rustet til at modtage og tolke meldinger om fund og evt. selv vælge opgaver at sætte dykkerne på. Af forskellige grunde kom der ikke umiddelbart noget ud af dette, før i februar måned 1980, da DSF's formand indbød kulturminister Niels Mathiasen til sammen med repræsentanter for Farvandsdirektoratet, Nationalmuseet og forbundets eget arkæologiske udvalg at drøfte dykkeforbud og samarbejdsrelationer omkring vragundersøgelserne. Et af mødets resultater var en erkendelse af vigtigheden af at få flere museumsfolk interesseret i dette samarbejde, og af at få intensiveret formidlingen overfor dykkerne.

Resultatet blev en ny form for kursusvirksomhed, der blev gennemført første gang i august 1980 på topsejlskonnerten »Lilla Dan« med deltagelse af 18 personer, hvoraf halvdelen sportsdykkere den anden halvdel 4 lokalmuseumsfolk, 4 fra specialmuseerne, 1 fra Fredningsstyrelsen.

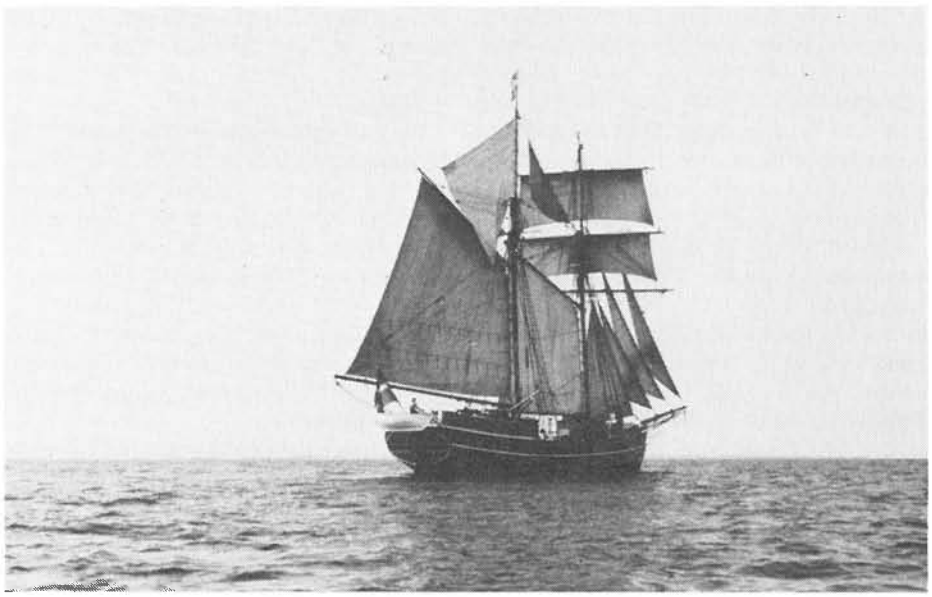

2. I sommeren 1980 drog et lille hold danske museumsfolk og arkæologiinteresserede sportsdykkere på en uges togt i de sydfynske farvande med topsejlskonnerten »Lilla Dan« for at lære om undervandsarkæologi og om samarbejdsmulighederne på dette område mellem museerne og dykkerklubberne.

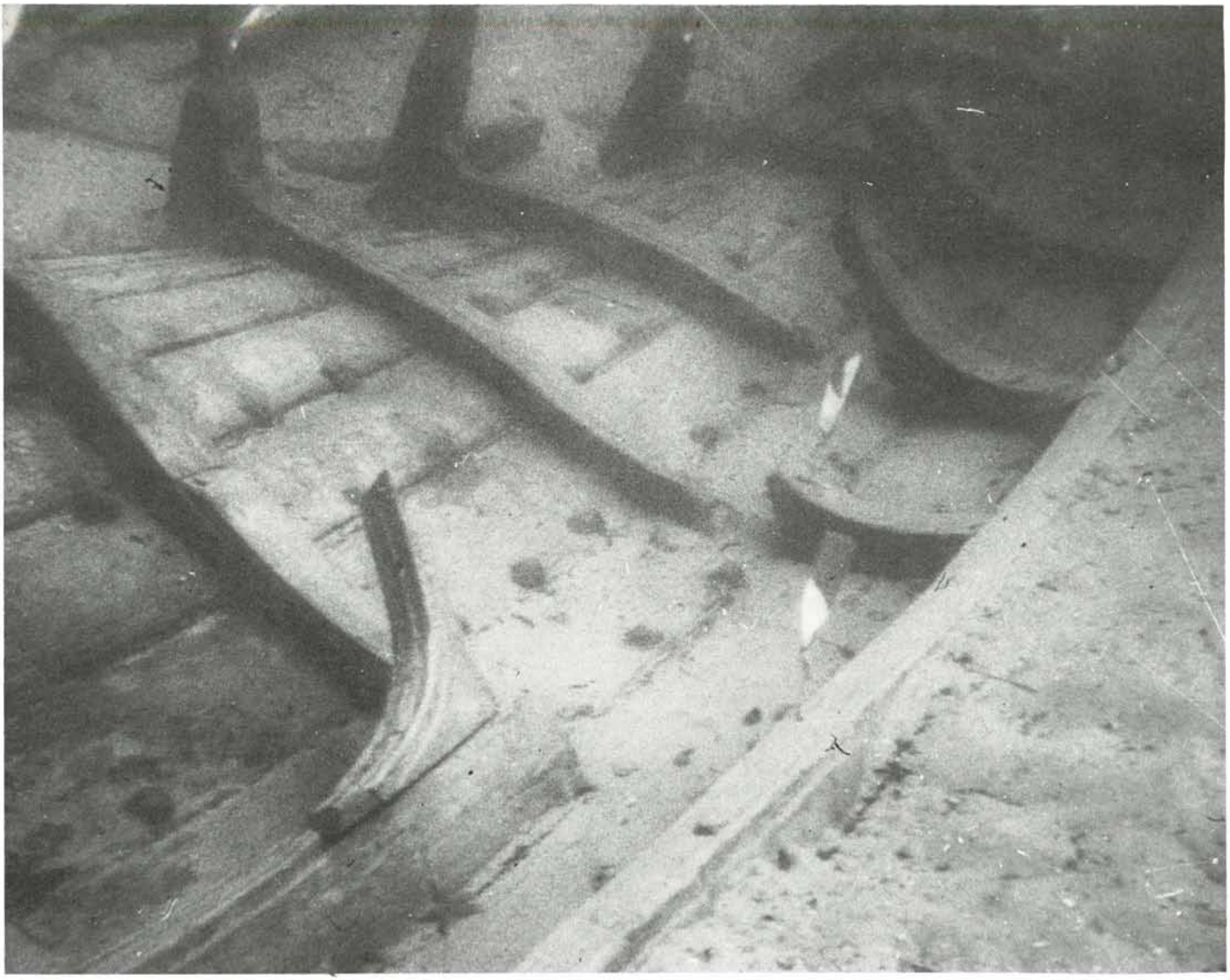

3. Ved Kyholm øst for Samsø frilagde museumsfolk og sportsdykkere i fællig i sommeren 1978 vraget af et 1200-tals skib, der var sunket i en storm, mens det lå for anker i den stedlige naturhavn. Vraget blev opmålt og atter tildækket for bevaring på stedet.

Programmet blev lagt som en kombination af praktiske undersøgelser, faglige orienteringer og diskussioner. De seks dages program var tæt og krævende, idet vi var sammen døgnet rundt på skibet, der bragte os rundt mellem udvalgt lokaliteter, der direkte kunne tjene som indfaldsvinkler til vort emne:

1. det middelalderlige sildemarked på Lollands Albue,
2. et vrag fra 1914 udfor Marstal,
3. Ertebølleboplads ved Dejrø,
4. 1600-teglstensvraget ved Lundeborg,
5. forsvars- og færgebyen Nyborg,
6. Sprogø.

Oplæg til de enkelte steder blev givet af deltagerne, idet alle i princippet deltog som både lærere og elever, såvel sportsdykkerne som museumsfolkene. Den der vidste bedst besked om et givet emne, vi skulle behandle undervejs, havde på forhånd fået besked på at forberede et indlæg herom, og visse emner blev belyst ved to indlæg, set henholdsvis fra museernes og fra sportsdykkernes synspunkt.

Dette førte til en meget frugtbar dialog mellem de to grupper, der samtidig fik lejlighed til at arbejde sammen i det praktiske arbejde med stedsbestemmelse og besigtigelser. Alt i alt kunne vi konstatere, at kurset gav deltagerne et bedre grundlag for at anskue de kulturhistoriske problemstillinger fra søsiden og dermed for at forstå tidligere u-erkendte sammenhænge, og at samværet gav begge parter et realistisk grundlag for at vurdere fremtidige samarbejdsmuligheder. Og så var et sådant sejlskib jo i sig selv en oplevelse – og dét at komme til nogle af de næsten ukendte store seværdigheder fra middelalderen, som vores farvande byder på: Kong Hans' skibsværft Engelsborg på Slotø i Nakskov fjord, bodetomterne på Albuen og kastellet på Sprogø.

Interessen omkring dette kursus har været så stor, at vi vil prøve også at gennemføre et togt i august 1981 efter de samme principper. Det bliver antagelig med afsejling fra København, mellemstation ved Skanør og Fodevig og hovedbase på Bornholm, som byder på adskillige interessante marinarkæologiske forekomster og problemstillinger, der vil blive drøftet undervejs.

Arkæologisk udvalg har ønsket samtidig at gå i bredden med en genoptagelse af »Fulton«togterne for interesserede sportsdykkere samt week-end orienteringskurser vedr. marin-arkæologien i kredsene landet over. Der bliver således forhåbentlig etableret gode samarbejdsrelationer i de kommende år mellem en voksende kreds af museer og de mange interesserede og dygtige folk, der findes blandt sportsdykkerne.

I denne process vil de enkelte lokal- og specialmuseer kunne hente hjælp og vejledning hos Skibshistorisk Laboratorium, idet Laboratoriet i 1981 som nævnt for første gang får en egentlig bevilling til arbejdet vedr. beskyttelsen af de ældre vrag. En del heraf tænkes anvendt til refusion af andre museers udgift ved vragundersøgelser i stil med Fredningsstyrelsens §49-pulje, og noget vil blive brugt til forklarende skiltning på stranden nær ved forskellige markante vragpositioner, så tidens turister såvel under som over vandet vil kunne have glæde af at tage til f.eks. Vordingborg og se på ledingsflådens havn nedenfor – eller tage til Sjællands Odde for at se det sted, hvor linieskibet »Prins Christian Frederik« sank dengang, da »de snekker mødtes i kveld på hav – og luften begyndte at gløde–«.

06. I administration

Ej blot til lyst?

Kik på Rådighedssummen

Af Stine Wiell, Haderslev Amts Museum og Marianne Bro-Jørgensen, Viborg Stifsmuseum

Undertegnede to museumsmedarbejdere er blevet bedt om at vurdere de fællesmidler til museerne, som fordeles af Kulturministeriet efter indstilling fra Statens Museumsnævn, kaldet RÅDIGHEDSSUMMEN.

Lov om Statstilskud m.v. til museer af 10. juni 1976 omfatter ca. 120 museer; langt de fleste er kulturhistoriske museer, en fjerdedel er kunstmuseer og kun tre er naturhistoriske museer. Lovens § 5 – rådighedssummen – ydes til følgende formål:

1. løsning af fællesopgaver,
2. kulturformidlende arbejde
3. indkøb af kunst og anskaffelse af museumsgenstande
4. særlige konserveringsarbejder og museumstekniske forbedringer
5. enkelte museers løsning af særlige opgaver
6. midlertidig støtte til enkelte museer.

Rådighedssummen fordeles efter ansøgning. Til løsning af fællesopgaver (1) kan også de statslige museer, ligesom Nævnet selv, sætte initiativer igang. Rådighedssummen er inflationssikret og stiger med museernes tilskud, idet det beregnes som 7% af det samlede statstilskud.

Inden 1976-loven, hvor kunstmuseerne og de kulturhistoriske museer var under hver sin hat, rummede begge love mulighed for at hente tilskud til »anden kulturformidlende virksomhed«, der forudsatte et tilsvarende lokalt tilskud. Til de kulturhistoriske lokalmuseer bevilgedes et beløb på finansloven, ydet i særlige tilfælde, herunder til anskaffelse af museumsgenstande til konservering og til museumstekniske forbedringer. Nogle af disse museer oppebar derudover et særligt tilskud – de såkaldte landsdelsmuseer. Kunstmuseernes indkøb af kunst var lovfæstet i et årligt driftstilskud på 20% af det ordinære statstilskud.

Til rådighed for denne vurdering har været de i forvejen offentliggjorte bevillinger for de første tre år 1977/78, »1978« og 1979, samt den i skrivende stund ikke færdigudregnede bevilling for 1980. Synspunkterne for anvendelsen af rådighedssummen blev udsendt til museerne i oktober 1977. Heraf fremgår det, hvilke sider af museernes virksomhed, Nævnet vil søge at fremme. I Museumsmagasinet nr. 4, juni 1978 har Nævnsformanden vurderet de faktiske forhold efter første års ansøgninger og bevillinger, og sammenholdt dem med »Synspunkter«.

Hvert år har den totale ansøgningssum oversteget den årlige rådighedssum med over 100%. Det gælder også 1980. Antallet af museer, som har modtaget bevilling faldt fra 60 det første år til 40 i 1979.

Den procentvise fordeling af det ansøgte og det bevilgede år for år ser således ud:

	77/78		78		79	
	ansøgt	bevil.	ansøgt	bevil.	ansøgt	bevil.
1. (21.3)	35	37	26	37	31	49.5
2. (8.6)	1	0.5	3	2	0	0
3. (40.7)	7	14	7	11	19	9
4. (22.8)	48	44	54	35	48	28.6
5. (6.6)	6	2	9	11	12	2.9
6. (0)	4	2.5	1	4	0	0

Tallene i parantes er omregnet i procenter den vejledende fordeling, fremsat i lovforslaget som bilag 3, 1975/76.

Her skal først ses på de specielle udsving i procentfordelingen. Stærkt iøjenfaldende i bevillingerne er de 49.5% i 1979, som forklares med et endog meget stort tilskud til »museumslovens indkøring og fællesopgaver for museerne«. For at vi ikke skal forledes til at tro, at de har svært ved at få det til at køre inde i Nævnet, havde det nok været pædagogisk rigtigt at forklare denne stigning, for eksempel med en udspecificering af beløbet. Endvidere bemærkes de 11% i 1978 til enkelte museers løsning af særlige opgaver (5), der modsvares af en stigning i ansøgninger – måske en ophobning? –, som fortsætter det følgende år, men som kun imødekommes med bevilling til Grønland.

Nullerne i 1979 er også påfaldende, såvel i det kulturformidlende arbejde (2) og midlertidig støtte til enkelte museer (6).

2. Kulturformidlende arbejde.

I betragtning af den tidligere lov for de kulturhistoriske lokalmuseer og dens tilskud til »anden kulturformidlende arbejde«, som sidste gang den blev bevilget, udløste et statsligt samlet tilskud på knap 100.000 kr. er ansøgningsprocenten det første år ikke uforståelig lav, men hvorfor mangler ansøgningerne i 79? Orker museerne ikke længere? mangler museerne fantasi? eller får de tilstrækkelige lokale/regionale tilskud?

6. Midlertidig støtte til enkelte museer

Bevillingerne til midlertidig støtte til enkelte museer er alle bevilget som tilskudsnedgangskompensation til mindre museer. Er der i 1979 end ikke råd til det frimærke, der fordres til an ansøgning? eller har de små museer opgivet og set deres sag som en lokal/regional opgave?

I smuk overensstemmelse med principperne for rådighedssummens anvendelse er beløbene til fælles formål i stadig vækst, og den stigende anvendelse til flere forskellige uddannelsesformål viser egentlig blot, at der er behov i museumsverdenen for en ordning af dette spørgsmål med planlægning og finansiering af mere stabil og langtrækkende art.

De stigende tilskud til deltagelse i og afholdelse af kongresser må være et ubetinget gode for os alle, og en hasteansøgning må her have ligeså gode muligheder for fremme som tilsvarende til indkøb.

Beløbene til indkøb har udgjort en nogenlunde fast procentdel, 7-9% af det ansøgte beløb, men har nydt lidt forskellig fremme i de forskellige år, måske afhængig af de summer, der det år blev brugt på tekniske og konserveringsmæssige opgaver.

Kunstmuseerne har tydeligvis en lang tradition for at købe museumsgenstande, idet kunstindkøb dominerer i alle år. Tilsyneladende mangler de kulturhistoriske museer fantasi i den retning, for næsten alle deres støttebeløb er gået til indkøb af sølvtøj.

Eller er det især det Nævnet pr. tradition imødekommer?

Støtten til konserveringsarbejder og museumstekniske forbedringer har procentvis været for nedadgående i beretningsårene, noget, der forklares i Museumsmagasinet med ønsket om at afvente betænkninger og vejledninger i forbindelse med konserveringsordninger og magasinindretninger. I virkeligheden er der vel også fra Nævnets side tale om at efterleve et af sine væsentlige formål med rådighedssummen: at fremme projekter, der er udtryk for samarbejde mellem flere museer med udsigt til at gavne den samlede museumsverden.

Heldigvis er situationen på de fleste museer da også ved at være sådan, at almindeligt kontor-, magasin-, arkiv- og udstillingsinventar kan planlægges over det det ordinære budget.

De grupper, der omfatter større under-

søgelsesprojekter, registreringer, evt. også i samarbejde inden for større områder, og udstillinger, der samler flere museer til en fælles indsats, udgør en relativt beskeden del af det samlede billede. Det er måske nok et af de steder, vi på museerne kunne bruge lidt nytænkning for at leve op til formålsparagrafferne.

Undersøgelser er som bekendt den metode, de fleste kulturhistoriske museer bruger til at erhverve ting og viden, og her var måske et område, der burde ligestilles mere, beløbsmæssigt, med indkøb af malerier og sølvtøj.

Udviklingen i fordelingen af rådighedssummen i årene 1977-79 går således mere og mere i retning af de gode formål, der er opstillet, som vist ingen museumsfolk kan andet end være enige med Nævnet i. Det gælder støtten til projekter til fælles bedste, der har fået en markant stigning. Det gælder støtten til uddannelse og til forbedringer i museernes apparatur inden for alle felter, hvor tendensen i de senere år har været større støtte til projekter til glæde for mere end et museum og mere end en person.

Det gælder endelig den hjælp, der ydes, der hvor behovet er større, end den enkelte institution rimeligt kan magte det, selv om det i sagens natur vil være det sted, hvor fællesskabet er mindst udtalt. Det vil også være det sted, hvor det er sværest for udenforstående, som vi har været, at skelne mellem »virkeligt vigtige erhvervelser« og så alle de ting, som det ville være godt at have i museets samling. Lad os håbe, at de ansøgende museer og Nævnet i fællesskab er istand dertil.

Nytårsønsker for rådighedssummen 1981 skal have to adresser: en til de ansøgende museer og en til det bevilligende nævn.

Til museerne skal nytårsønsket være stor fantasi og dristighed i ansøgninger, og måske i en større overensstemmelse med rådighedssummens formål. Mere samarbejde over amts- og museumsgrænser omkring større undersøgelsesforetagener,

– Er du lykkelig, Herodot?
– Ikke helt, jeg mangler syv øre.
Gengivet med tilladelse fra Storm P. Museet

omkring registreringer af ting og oplysninger, der er af betydning for flere museers videre arbejde, og samarbejde over større områder i udstillingssammenhæng.

Måske også ansøgninger om støtte til efteruddannelseskurser, udarbejdet for en region eller to naboregioners medarbejdere.

Endelig kunne museerne sikkert være dristigere i ansøgninger om støtte til orlov og studieophold til deres personale som et led i en nødvendig efterudddannelse.

Vi ønsker os af Nævnet, at de, når alle de ovennævnte ansøgninger strømmer ind på bordet, vil se på dem med øjne, der er skarpe nok til at skelne det væsentlige fra det uvæsentlige, det fælles bedste fra det, der mest tjener den enkelte institution. Vi ønsker at de må komme bort fra den pæne vanetænkning og have øje for det, der tilfører nye ideer og metoder til faget.

Da de store ansøgninger nødvendigvis også må være de bevillingsmæssigt upopulære, kunne vi ønske os, at nævnet tilgodeså ansøgningerne med større beløb end nu, også selv om det betød, at færre fik opfyldt ønsker netop det år.

En af de gode ting, fællesmidlerne er blevet brugt til, er Museumsmagasinet. Vi ønsker for det, at det efterhånden må finde en stabil plads i systemet med en fast, årlig, pristalsreguleret bevilling. Måske skulle den slet ikke tages af rådighedssummen, men være lige så lovbunden som Nævnets almindelige drift.

Vi opfatter det som en af de allervigtigste opgaver at skabe den teoretiske baggrund for museumsvæsenet i Danmark, dels i form af en mere systematisk efteruddannelse på alle arbejdsområder, dels i form af opbygning af en museumsvidenskabelig institution, hvor vi alle kan søge hen og blive klogere.

Arbejdet hermed synes vi bør fortsættes, som det i 1980 er bevilget til for eksempel et museologisk bibliotek, en museografisk samling og en avisudklipsamling, måske endda udvides. Hertil kræves nok mere end en forøget indsats fra rådighedssummen.

Kommentar *(fortsat fra side 4)*

indsigt i det kommende arbejdsområde og dets funktioner.

Museerne er begribeligvis interesserede i, at de nye medarbejdere har mest mulig museumserfaring. Ved nogle uddannelser er der en nær tilknytning til museer, som gør det muligt for de studerende at anvende faget i praksis. I andre tilfælde er der på individuel basis muligheder for at arbejde som volontører, men denne vigtige del af uddannelsen er sjældent et obligatorisk eller integreret element i grunduddannelsen.

Ud fra en erkendelse af de meget ulige forhold, der præger de forskellige grunduddannelsers kontakt til museerne, har man i fire år kunnet følge et to semesters kursus i museologi ved Aarhus Universitet. Kurset henvender sig principielt til alle interesserede humaniorastuderende, og er udformet som et introduktionskursus til museumsverdenen i bred forstand. Det omfatter en behandling af museernes traditionelle emnefelter og af deres kulturpolitiske og historiske funktion. Desuden beskæftiger man sig grundigere med et enkelt udvalgt aspekt – sædvanligvis formidling.

Kurset foregiver ikke at være mere end det er. En første introduktion til museerne – såvel kulturhistoriske som kunstmuseer – der kan imødekomme det betragtelige behov hos de studerende for at få en viden om de institutioner der er mulige kommende arbejdspladser.

Den relativt store tilslutning til museologikurset – o. 30 deltagere om året – er et symptom for behovet hos de studerende for at snuse til det museale emnefelt.

Museologiundervisningen på Aarhus Universitet må også betragtes som en forsøgsundervisning, hvis endelige struktur og indhold endnu ikke er fastlagt, og som hidtil har været organiseret på baggrund af undervisernes egen museumserfaring og efter en lang række samtaler med danske og udenlandske museumsfolk. Den nuværende struktur er dog blevet til efter drøftelser med repræsentanter fra alle »museumsfag« på stedet: historie, forhist. ark., midd. ark., etnografi, klass. ark., og kunsthistorie.

Museumsorganisationerne er løbende blevet holdt orienteret og S.M. har fået opfordringer til at indgå i en diskussion om uddannelsesproblemet og kvalifikationsmulighederne før museumsansættelse.

Indenfor de snævre økonomiske rammer, der er lagt for universiteternes virke, har vi fundet det væsentligt at introducere det museologiske emnefelt og herved afprøve og undersøge, hvilke opgaver af overordnet teoretisk art, uddannelsesinstitutionerne kan bidrage med i en fremtidig egentlig museologiuddannelse. Selvom udspillet i nr. 11 af Museumsmagasinet udelukkende går på en efteruddannelse af allerede ansatte museumsfolk, vil vi fra Universitetets side opfordre til, at diskussionen også kommer til at omfatte en mere formalisert sammenhæng mellem grunduddannelserne og museernes virkelige verden.

Jesper Knudsen, Lars Kærulf Møller
Undervisningsassistenter i museologi
ved Aarhus Universitet.

JJ.113 Arbejdsløshed

Om at arbejde på et museum

Tanker i forbindelse med paragraf 97b-ordningen om jobtilbud.

af mag.art. i kunsthistorie Ellen Tange Mortensen

Arbejdsløsheden blandt magistre er som bekendt stor, og mange arbejdsløse runder på et tidspunkt det skarpe hjørne, der betyder, at de falder for 26-ugers reglen. Ifølge arbejdsløshedsloven paragraf 97b, skal de pågældende på dette tidspunkt have et tilbud om 9 måneders beskæftigelse.

Månederne inden tælles ihærdigt de undervisningstimer og andre løse jobs, man har haft. Men selv om der har ligget mange forberedelsestimer bag, bliver det efterhånden klart for en, at det sammenlagt ikke ialt bliver til 26 ugers betalt arbejde. Så begynder tankerne at gå i skred.

I den pågældende paragraf om jobtilbud står, at det anviste arbejde skal være »rimeligt«. Ordet rimeligt har imidlertid vist sig at være et temmeligt elastisk begreb og i hvert fald fortolket forskelligt alt efter, hvilket geografisk område og dermed hvilken arbejdsformidling, man hører ind under. De værste fortilfælde, man har hørt om, dukker op i ens bevisthed. Der er noget med en cand.phil. i japansk, som blev anvist arbejde på Toms chokolade-fabrik, og en kvindelig magister, som blev henvist til at arbejde ved en maskine, der pakker engangspipetter, vel at mærke selv om de pågældende havde mulighed for at få fagrelevante jobs. Eller hvad med den person, hvis anviste arbejde bl.a. bestod i at skovle sne for pensionister. – OK, det sidste var ikke det værste, motion ta'r man aldrig skade af. Iøvrigt har man jo i sin studietid haft jobs af forskellig art og lært noget om arbejdsmarkedets grundlæggende strukturer. Det er under alle omstændigheder lærerigt. MEN ALLIGEVEL – nu har man taget en konferenseksamen, og har virkelig lyst til at arbejde indenfor sit fagområde, også for at supplere og videreudbygge sin viden. Endelig har man jo også en klækkelig studiegæld, hvis eksistens man ihærdigt forsøger at fortrænge hver eneste dag, men som man på den anden side med usvigelig sikkerhed bliver mindet om den første i hver måned.

For mit vedkommende var jeg heldig. Jeg fik anvist arbejde indenfor mit fagområde, nemlig på et kunstmuseum. Det betød, at jeg fik en løn svarende til overenskomsten for DM. Og da museumsarbejde netop er den måde at bruge mit fag på, som har min største interesse, og som jeg havde noget kendskab til i forvejen, gik jeg med glæde igang med min 9-måneders periode d. 1. januar 1980.

Hvordan er det så at være i et sådant job under de gældende vilkår? – Ifølge bekendtgørelsen til paragraf 97b hedder det, at arbejdet skal være »merarbejde« – hvorved forståes arbejde, der ellers ikke ville være blevet udført. At dette i praksis ikke behøver at betyde totalt indholdsløse arbejdsopgaver, synes jeg selv, min 9-måneders periode var udtryk for.

Jeg blev ikke anvist et snævert ensformigt job, men arbejdede med mange forskelligartede opgaver, og jeg fik virkelig et basalt indblik i flere af et kunstmuseums funktioner. Mit arbejde bestod bl.a. i inventarisering af maleri- og grafiksamlingen, og opbevaring og sikring af kunst på papir. Jeg hjalp til ved udarbejdelse af katalog til særudstilling, medvirkede ved indretning af bibliotek, og fik mulighed for at udarbejde formidlingsmateriale og lysbilledforedrag såvel til særudstilling som til den permanente samling, ligesom rundvisning var en del af mit arbejde. Ved inventarisering af nyindkøbte kunstværker fik jeg kendskab til museets indkøbspolitik, og udlån af kunstværker fra museet til udstillinger andre steder, med hvad det indebærer af transport, konserverings og forsikringsproblemer og udfyldelse af udlånsformularer, indgik tid til anden i mit arbejde. Ved deltagelse i personalemøder fik jeg – men dog naturligvis kun perifert – et vist indblik i museets administration og økonomi, og endelig gav det erfaring i samarbejde med de forskellige personalegrupper, som indgår i et større museums daglige drift. Det var en god oplevelse.

Kendskabet til registreringsarbejdet førte naturligt til overvejelser over det ønskelige i en ensartethed registrering af kunst på landets kunstmuseer. Forhåbentlig resulterer arbejdet i registreringsudvalget nedsat under SMN i udarbejdelsen af et sådant veludbygget, ensartet system.

Min personlige glæde ved at bruge min kunsthistoriske uddannelse i museumsregi er den direkte kontakt, man på dette område har med kunstværkerne, og i så henseende blev min arbejdsperiode på museet en bekræftelse på betydningen af dette. Efter i flere år at have fået sin kunsthistoriske viden i meget stor udstrækning gennem ord, lysbilleder og billedgengivelser i bøger, naturligvis kombineret med besøg på museer og udstillinger, er det utroligt lærerigt i praksis at stå med de originale kunstværker i hænderne, at skulle bestemme teknikken i et grafisk kunstværk, at sætte det i passe-partout, at gå tæt på et maleri, motivmæssigt og malerisk ned til mindste detalje, og eksempelvis gøre studier over, om det nu virkelig er det billede af Martinus Rørbye, som Højen omtaler i sine skrifter, eller om der er tale om et forstudie.

Det lærte mig, at museumsarbejde kræver akuratesse og præcision, samtidig med, at det stod klart, at der ligger utallige uudforskede områder indenfor kunsthistorien, som stadig venter på en nærmere videnskabelig undersøgelse.

Samtidig gav det mig tanker om, det nu snart i mange år, men stadigt ivrigt debatterede emne, nemlig opbygningen af en museumsuddannelse. I sidste del af min studietid beskæftigede jeg mig noget med museologi, og at museologisk forskning med oparbejdelsen af en solid såvel historisk, teoretisk som administrativ museumsviden er vigtig, derom kan der ikke være tvivl. En forudsætning for at arbejde i museumsregi må være, at man har en holdning til, hvad et museum overhovedet er for en institution, og hvordan den kan bruges i vores samfund i dag. På den anden side er jeg heller ikke i tvivl om, at en sådan kvalificerende erhvervsrettet viden må kombineres med museal praksis. De to ting kan ikke skilles ad.

Men nu tilbage til det, jeg er blevet bedt om at skrive om, nemlig: hvordan er det at arbejde på et museum efter jobtilbudsordningen. At et »rimeligt« jobtilbud af den enkelte kan opfattes som absolut lærerigt, spændende og fagrelevant, kan jeg personligt bekræfte. Det var for mit vedkommende et fint job, og jeg tror i meget stor udstrækning, fordi mit arbejdsfelt blev så bredt.

Hvad der derimod opleves som absurd er, at man fra den ene dag til den anden – midt i flere uafsluttede arbejdsopgaver – må overlade skrivebordsstolen til den næste langtidsledige. Hvis det skulle gøres ordentligt, burde man skrive side op og side ned om, hvor man har lagt hvad og hvorfor, og hvad der mangler at blive færdiggjort af dette og hint. Det er ganske enkelt frustrerende.

Frustrationen ligger bl.a. i, at man ikke ser noget egentlig færdigt resultat af sit arbejde. Det er perioden trods alt for kort til. Går man ind i en arbejdsopgave, oparbejder en viden omkring den, og tager den alvorligt, så ser man også naturligt mulighederne og perspektiverne i arbejdet, og der opstår et ønske om, at kunne videreudbygge og personligt være med til

at forme det videre forløb. Men her føler man sig som led i en kæde, hvor man bare leverer arbejdet videre til den næste. Spørgeskemaundersøgelser, foretaget af MA, viser, at det for den enkelte langtidsarbejdsløse opleves som utilfredsstillende, og dette kan jeg kun bekræfte.

En væsentlig side af sagen er også, at det set fra institutionens side må have utilfredsstillende konsekvenser, idet der ikke opnåes en naturlig kontinuitet i arbejdsprocesserne.

Intentionen har oprindelig været, at jobtilbuddene i så stor udstrækning som muligt skulle resultere i varige ansættelser. For magistre findes de fleste »rimelige« jobtilbud indenfor den offentlige sektor. Som følge af de bevillingsmæssige nedskæringer indenfor stat, kommuner og amtskommuner resulterer disse jobtilbud imidlertid sjældent i fast ansættelse. Det bliver »rotationsjobs«der tilmed ofte kan være med til at tilsløre behovet, som afgjort findes, for oprettelsen af »rigtige« stillinger.

At der ikke findes nogen nem løsning på dette problem er velkendt. Nogen konklusion kan derfor heller ikke drages her andet end, at det må være vigtigt at holde sig problemstillingen for øje, sådan at de reelle forhold omkring jobtilbudsordningen ikke tilsløres. Det er ingen i hvert fald tjent med.

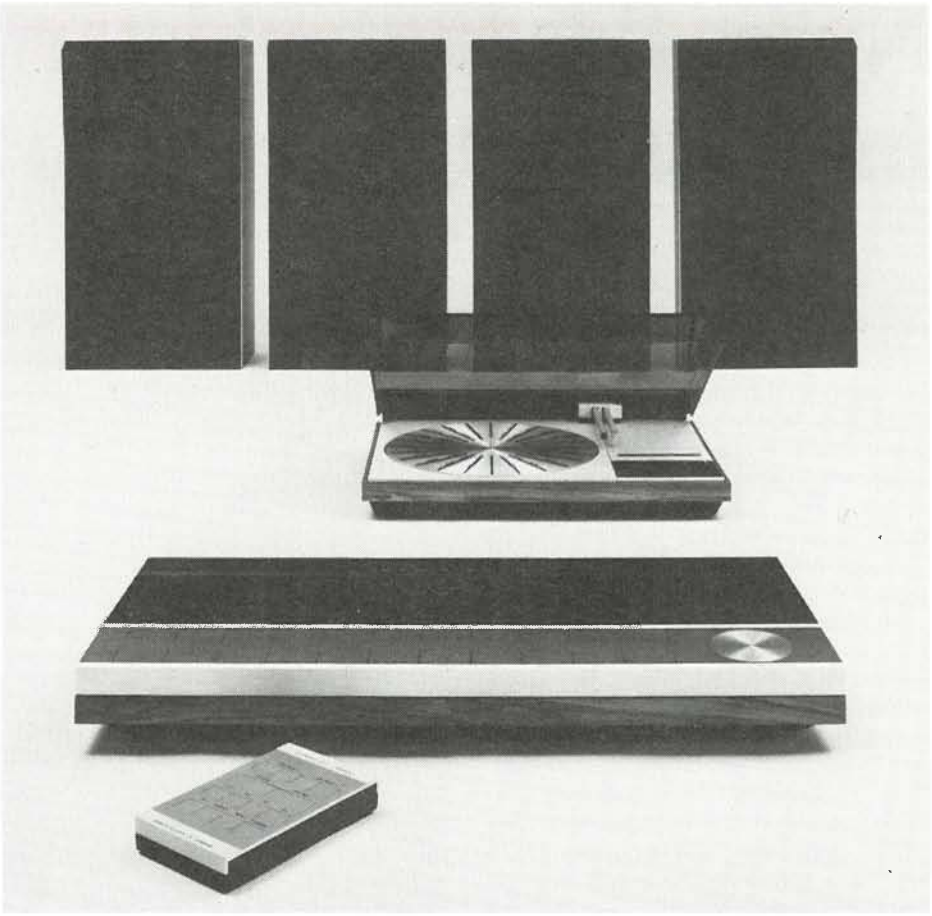

B & O produkter erhvervet af Museum of Modern Art, New York, Design: Jakob Jensen.

Kunsthåndværk, industriel design og museer

76.08 Industriel formgivning og museumsvæsen i alm.

Af Henrik Vensild,
Bornholms Museum, Rønne.

I september 1980 var hovedparten af vore museumsfolk til møde på Bornholm. Et af temaerne var kunsthåndværk, industriel design og kunstmuseer. Netop dette var valgt, da man var samlet på Bornholm, hvor kunsthåndværket og her særlig keramikken udfolder sig så frodigt.

Fire indledere talte om: kunsthåndværk og provinsmuseer, om Foreningen for Kunsthåndværk og dens afløser Danske Kunsthåndværkeres Landssammenslutning (DKL) og Kunsthåndværkerrådet, om Kunstindustrimuseer og om Statens Kunstfonds udvalg for kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning. Det var første gang dette emne blev belyst så alsidigt i denne forsamling og ideen bag var da også, at rejse spørgsmålet om hvad kunstmuseerne gør for kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning. Men kredsen af museer kan udvides til også at omfatte de kulturhistoriske museer. For grænsen er ikke klar for disse emneområder. Er det kunst eller ikke kunst, og skal det være i den ene eller den anden gruppe af museer. Toldvæsnet har på en vis måde afgjort forskellen, da der skal betales moms af kunsthåndværk men ikke af kunst.

Men det drejer sig ikke blot om unikaarbejder i keramik og glas, om billedtæpper og smykker, men også om alle de kunstnerisk formgivne ting, der heldigvis stadig omgiver vores hverdag. Møbler, spisestel og bestik, samt den store gruppe af industriel design som giver sig udtryk i alt fra dørhåndtag og skilte til B & Os kendte produkter og Kay Bojesens trælegetøj. Det som er internationalt kendt og højt værdsat som dansk design, bør vi også interessere os lidt mere for. Hvem tager sig af dette felt indenfor vore museer? Hvor står det i vore museumsplaner? Er der overhovedet nogen der er forpligtiget til at dokumentere dette omfattende emne eller følger sig forpligtiget dertil? Vort hæderkronede Kunstindustrimuseum, med de store og fine samlinger kan naturligvis ikke overkomme alt. Et beskedent indkøbsbudget sætter her en snæver grænse for de nutidige samlingers forøgelse og kun den overvældende særudstillingsaktivitet, som museet udfolder råder bod på dette. Men de gode ting er væk igen når særudstillingerne er slut.

Vi kan måske håbe på at nogle af de mange gode brugsting en dag havner på et museum ved hjemtagelse af miljøer fra 1960-80, men det vil være et meget tilfældigt udvalg, og da vil tingene oftest være gået af brug. Den aktuelle ideskabende værdi, har vi dermed ikke taget hensyn til eller haft glæde af.

Hvad gør vi ude i provinsen for netop vor landsdels kunsthåndværk og design, såre lidt. En særudstilling her, en »Spejling 80« af DKLs medlemmer i Frederikshavn, en særudstilling der. Men hvad med indkøbene/indsamlingerne til de faste udstillinger. Her falder emnet mellem kunst- og kulturhistoriske museer. Emnet opfattes ikke som bildende kunst af kunstmuseer og falder derfor ofte udenfor disses arbejdsområder, men det er dog andet end de mange, set fra et kunstnerisk synspunkt, ligegyldige brugsting vi omgiver os med. For de kulturhistoriske museer er det en slags kunst og bliver derfor ikke medtaget blandt nutidens genstande, selv om vi ofte omgiver os med den gode smag derhjemme. En egentlig systematisk indsamling endsige dokumentation af skaberprocessen, fremstillingen af kunsthåndværk og design sker vist ikke, og hvad med brugen. Måske skal dette kulturhistoriske islæt ikke med, selv om oplysningerne sidenhen er værdifulde for genstandens senere brug i musealt regi. Det gærer med planer om et museum for kunsthåndværk og design ved Kolding og en studieglassamling ved Ebeltoft, men hvad gør vi andre?

(fortsættes side 15)

Nyere tids kulturhistoriske interesser i bevaringsarbejdet

50.1 Fredningsplaner

Af Peter la Cour Dragsbo, Esbjerg Museum og Nina Fabricius, Søllerød Museum

De næste års fredningsplanlægning i amterne, som skal inddrage både natur- og kulturhistoriske interesser, vil stille krav til museerne i hele landet om udarbejdelse af oversigter, analyser og registreringer for at de på kvalificeret vis kan formulere de kulturhistoriske interesser i lokalområderne.

Hvad angår bevaringen af de jordfaste fortidsminder fra oldtid og middelalder, dækkes disse dels i høj grad af eksisterende lovgivning, dels ligger i museerne materiale fra over 150 års registreringspraksis. Ydermere er undersøgelse af de jordfaste fortidsminder ved anlægsarbejder sikret gennem Naturfredningslovens § 49.

For nyere tids vedkommende findes kun bygningsfredningsloven, der kun gælder enkeltbygninger, kun automatisk medtager bygværker fra før 1536 og hvorfra byggeri på de sidste 100 år udtrykkeligt stort set er undtaget. – Bygningsfredningen har også før i tiden især omfattet det sjældne, og arkitektonisk fremragende fremfor det karakteristiske og repræsentative for den enkelte egn på et givet tidspunkt – et synspunkt, som især etnologien må forfægte i bevaringen. For den kulturhistoriske forskning er det også mærkbart, at der ikke er lovfæstede muligheder for at registrere eller undersøge kulturminder over jorden før de ændres eller forsvinder som følge af anlægsarbejder.

Denne situation har sin baggrund både i almene kulturhistoriske forudsætninger (hvor romantik og ældre kunsthistorieopfattelse i høj grad har styret opfattelsen af »bevaringsværdi«), og i museernes arbejdstradition (hvor de seneste generationer og deres efterladenskaber stort set har været forsømt.) – Vanskeligheden ved at overskue og bearbejde de sidste 100 års kulturhistorie, hvorfra så mange spor og vidnesbyrd er overleveret, er stor. Men netop dette betyder at museerne overfor planlægningen tvinges til at argumentere grundigt for bevaring af områder eller objekter fra nyere tid.

Argumentationen må bygge på et forudgående undersøgelsesarbejde i de givne områder, – det er ikke holdbart blot at »plotte« enkeltelementer ind på et kort, da det bl.a. indebærer faren for, at man ikke ser helheden for bare kulturelementer. I virkeligheden kræver bevaringsarbejdet derfor den oversigt over en region, som også bør være grundlaget for museernes langtidsplaner m.h.t. forskning og indsamling.

Aastrup, Gørding Herred, Ribe Amt. Th. en tidligere købmandsgård, tv. nogle tidligere håndværkergårde, alt fra ca. 1890. Bag denne forladte lille bygade gemmer sig etc spændende kult sstykke kulturhistorie: 3 km mod syd voksede 1900 et lille centrum op om møllen, med andelsmejeri brugs og forsamlingshus, og i 1916 lagdes en ny station sig midt mellem de to små centre og samlede butikker, håndværkere, købmandsgård, missionshus og afholdshotel omkring sig, alt i »Bedre Byggeskik's« typiske stil. En hel tidsepoke, udtryk i tre småbyer. Bevaringsværdi? Og hvad så?

I efteråret 1980 nedsatte Fortidsminderådet en kulturhistorisk/etnologisk arbejdsgruppe, der skulle drøfte og formulere de generelle synspunkter på bevarings- og registreringsarbejdets mål og metoder, og på de kulturhistoriske interesser overfor frednings- og arealplanlægningen. Vi ved, at en sådan formulering ikke kan ligge fast en gang for alle, men må være genstand for en løbende faglig debat. Efter at arbejdsgruppen har udsendt de første resultater i februar 81, er det da også meningen, at gruppen løbende vil følge registreringsarbejde og fredningsplanlægning i landet og evt. igangsætte pilotprojekter, ligesom hele emnet vil blive taget op af DKM på et møde i maj og på sommerkurset-81.

Det er vores overbevisning, at museerne i bevarings- og arealplanlægningen står over for en af de indtil største og mest presserende opgaver. Ikke mindst over for beboere og brugere af vore omgivelser, er det nu, vi skal vise, at vi ikke mener, at ansvaret for kulturhistorien standser ved museets dørtrin. I bund og grund er museerne i deres formidling jo også afhængige af, at der fortsat er en kulturhistorisk fortælling i by og land.

Arbejdsgruppens medlemmer:
Bjarne Stoklund,
Poul Strømstad,
Hans Stiesdal
og Peter Diagsbo
(alle fra Fortidsminderådet).
samt Holger Rasmussen,
Nina Fabricius.
Vedr. kommissorium,
se »Stof« 1:1981.

06.1 Formidling

Rundvisninger

Af Allan de Waal

At blive vist rundt, behøver ikke være det samme som at komme hele vejen rundt. Men man skal nogen gange passe på ikke at blive rundtosset. Og for rundviseren gælder i alt fald den gamle voltaire'ske læresætning, at hvis man vil være sikker på at være kedelig – skal man sørge for at få det hele med.

Arkitektprofessoren Steen Eiler Rasmussen berettede engang i en forelæsning om hvordan han var krøbet i skjul i et skab under en rundvisning i Corbusiers Marseille-højhus, for at studere prøvelejligheden og standardmøbleringen lidt nøjere – mellem to rundvisninger. Det var den eneste måde det kunne lade sig gøre at få tid til det –, forklarede han på sin egen stilfærdige måde.

Lyst og nød

Jeg tænker på professoren i skabet hver gang jeg er udsat for obligatorisk rundvisning – på danske herresæder eller samlinger i udlandet. Det er ikke så meget det, at blive kostet rundt; man er på forhånd bekendt med betingelserne. Det er mere det med, at man ikke kan lukke ørerne og er nødt til at høre *alle* forklaringerne, selv om man bevidst sakker bagud eller prøver at snige sig foran.

Det er de færreste rundvisninger, der er obligatoriske; men der lurer det samme problem i de frivillige: rundviserbalancen mellem at tilfredsstille en formodet gennemsnitlig forventning, og friheden til slet og ret at fortælle en røverhistorie.

Det sidste hører til sjældenhederne, og selvfølgelig må der være en ide eller ligefrem en metode bag hver evige rundvisning; men ofte bliver det, der manes frem mellem malerier og montrer, en skygge af en eller anden højtdreven universitær metode, eller en tyndbenet udgave af et videnskabeligt system, der alligevel ikke når at komme på fode under de givne betingelser.

Fag og Liv

Selv de mest indviklede systemer bygger på et par simple pointer – hvis der ellers er noget ved systemet. Og det er dem, en rundvisning må holde fast ved. Eller også nogen helt banale indfald som knapt nok ligner metode men snarere indsigt i selve genstandene eller penselstrøgene, helt korporligt.

I Middelfart viste en pensioneret præst rundt i en samling, der i alt fald dengang endnu havde behagelig karakter af egnsmuseum. Her lå potteskår som var dukket op da man gravede hullerne til den gamle Lillebæltsbro; og det fortalte lige så meget om stenalderen, som om den nærliggende nyere tid. Pastoren var heller ikke karrig med at lade børnene prøve vægterens hat, eller så småt få demonstreret hvordan man besteg den lokale velocipede.

Det er klart at andre samlinger kan være mere komplicerede, men det skal rundvisningen ikke være. Og de udstillede genstande skal heller ikke gøres til relikvier som rundviseren messer ærbødighed overfor.

En rundvisning bliver aldrig mere animerende end rundviseren selv synes historien er, og det er der mange fagfolk der ikke synes. Historikere, og især kunsthistorikere, her ikke altid fat i, at det de beskæftiger sig med, deres faglige liv, – er spændende som livligt fag, og ikke bare som faglig norm eller kultiveret forpligtelse.

Takt og viden

En gang vi skulle låne nøglen til en kirke på Djursland, ville den ansvarlige gerne gå med. Ikke af mistænksomhed, men for selv at vise og forklare os kalkmalerierne. Det var jo fint; indtil vi nåede en lille buttet kvinde på ryggen af en liderlig flyvende djævel, og vi så syntes hun så ganske lystig ud i ansigtet, mens rundviseren fastholdt og insisterede på at hun tværtimod var skræmt fra vid og sans ved den syndige tur lige lukt i helvede. Kirkens mand blev vred, vi kom til at grine – hvilket vi ud fra ethvert synspunkt ikke burde have gjort; for lige netop den form for insisteren savner man tit i den moderne rundvisning, – at nogen vover et øje på et synspunkt, fordi vedkommende har noget vigtigt på hjerte, – lige netop det, hver især kan bruge billederne og historien til. Men:

»Der er ikke noget så provokerende som en overlegen guide –« som min søn fnøs forleden, efter et skolebesøg på Tuborg. Et par trætte kammerater havde sat sig på gulvet for at hvile benene, og så havde rundviseren spurgt om de troede det var et hindutempel.

De færreste museumsrundvisere vil opfatte sig selv som overlegne. Men rekylagtig paratviden eller undselig bedreviden kan nu også ligne overlegenhed; lige så vel som behjertede forsøg på at smøre den besøgende ind i specialiseret almendannelse.

Det er vi selvfølgelig allesammen enige om ikke kan være formålet med en rundvisning. Formålet må være at hjælpe de besøgende med at lette låget til den skattekiste selv det mest beskedne museum er. Om end både store og små samlinger mere og mere kommer til at ligne en blanding af reklamebureau og indremissionsk husholdningsskole.

Det er *godt* at lære noget, men *skidt* at føle sig taget ved ørerne.

Kunsthåndværk, industriel design

(fortsat fra side 13)

Heldigvis har vi siden 1970 indenfor Statens Kunstfond haft et »Udvalg for kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning« som har støttet og købt aktivt ind så langt midlerne har strakt til. Et udvalg af disse ting kunne fornylig ses på udstillingen »Statens Kunstfond 1965-81« på Statens museum for Kunst. I kataloget skriver arkitekt Niels Fagerholdt om tankerne bag udvalgets arbejde. Man får et klart indtryk af det museale sigte som dette udvalg har antaget, hvor opbyggelsen af en studiesamling og afholdelse af særudstillinger er væsentlige sider af arbejdet.

Man skal spænde »fra det unikke til det seriefremstillede i en inspirerende sammenhæng fra håndværk til industrien, som noget væsentligt og karakteristisk for den skandinaviske holdning til de brugsting vi omgiver os med«. Men hvor bliver alle de indkøbte ting anbragt siden hen? De egner sig dårligt til udsmykning på skoler og plejehjem. Kan museerne få del i dem, så vi kan vise dem frem?

Flere og flere kunsthåndværkere slår sig ned rundt om i landet, og samtidig lukkes flere mindre fabrikker og værksteder som forenede kunst og håndværk. Dokumenterer vi dette? Samler vi ind? Set fra de kulturhistoriske museers side er det nok værd at interessere sig for kunsthåndværket, da det snart er det sidste rigtige håndværk vi har tilbage. I vore samlinger har vi fra begyndelsen haft sølvtøj, fajance, lertøj og møbler. Alt dette som blev vore museers start i forrige århundrede. Det var ideen bag de store kunstindustrielle udstillinger ude i Europa og herhjemme, som vi kan takke for mange af vore museers ældre samlinger. Ideen om at skabe studiesamlinger af det bedste der var skabt, til inspiration og glæde for andre.

Nogle museer burde i fællesskab med Kunstindustrimuseet og Statens Kunstfonds samling søge at dække kunsthåndværk og design rent musealt.

»Det er vigtigt at sikre at væsentlige arbejder er tilgængelige for en ny generation, sikre at de ikke forsvinder ud af landet eller lignende...Kunsthåndværk ender heller ikke i offentlige samlinger i samme omfang som malernes og billedhuggernes værker, derfor risikerer man, at banebrydende arbejder pludselig ikke eksisterer mere. Det er urimeligt. Vi kan ikke løbe fra den generation. Det er nogle af vore »rødder«, ...« som Niels Fagerholdt skriver. Kender vi ikke vor besøgelsestid opstår der måske også planer om et museum for moderne kunsthåndværk og design i et pakhus et sted.

40. 71 Kokalhistorisk forskning

De lokalhistoriske arkiver og museerne

Af Henning Bender, Lokalhistorisk arkiv for Aalborg Kommune.

I det sidste årti har den lokalhistoriske interesse udviklet sig til en folkebevægelse. Den voldsomme vækst i tallet af lokalhistoriske arkiver viser, hvorledes ønsket om at bevare minder fra lokalsamfund – der i en årrække har været i opbrud – har bredt sig fra egn til egn. For ti år siden var der et halvt hundrede lokalhistoriske arkiver i Danmark, nu er antallet over 300.

Bevægelsen – der overalt bygger på lokalt initiativ og engagement – præges imidlertid ikke alene af sin kvantitative styrke. Sideløbende med den talmæssige vækst har organisationsstrukturen vokset sig så stærk på lands- og amtsplan, at arkiverne nu kan honorere selv meget betydelige kvalitative krav. Der er udviklet en fælles registreringsmetodik, og amtslige indsamlingskampagner for billeder, arkivalier og erindringer gennemføres nu i alle dele af landet. Samtidigt er arbejdet blevet fagligt styrket gennem en snes heltidsansættelser siden 1974.

Med bred folkelig opbakning har arkiverne således allerede nu opnået en placering i det lokale kulturbillede, der svarer til museernes før loven om statsstøtte fra 1958. Denne lighed er næppe tilfældig. De lokalhistoriske arkiver bygger på en bred interesse for lokalsamfundets historie, der svarer til den bevægelse der fra slutningen af forrige århundrede skabte museerne.

I disse bevægelser går ønsket om en håndgribelig, stoflig kontakt med fortiden, hånd i hånd med ønsket om en forståelse af sammenhænge i denne fortid. Historisk interesserede ønsker at grave på det sted, hvor de står, hvadenten indsamlingen gælder genstande, der er lokalsamfundenes eneste bevarede kilder fra før ca. 1850, eller de skriftlige og billedmæssige kilder der begynder at flyde lokalt efter ca. 1850.

Men »amatørerne« er blevet afskåret fra at indsamle genstandskilderne, gennem arkæologiens professionalisering og antikvitetsprisernes himmelflugt. Den tiloversblevne niche for almindeligt interesseredes ønske om direkte kontakt med historiens grundmateriale, er indsamling, ordning og formidling af arkivalier og billeder fra lokalsamfundenes nære fortid.

Dette arbejde varetages og organiseres af de lokalhistoriske arkiver, med samme principielle formål som museerne: lokalsamfundsdokumentationen!

Fælles oprindelse og formål taget i betragtning, forekommer det mærkeligt, at museerne ikke i langt højere grad, end tilfældet er, har søgt samarbejde med arkiverne. Et sådant samarbejde ville på én gang give de kulturhistoriske museer kontakt med et relevant arbejdsområde og med historisk interesserede grupper i lokalsamfundet.

Af de 300 etablerede lokalhistoriske arkiver i Danmark, er 155 selvejende/foreningsdrevne, 125 er knyttet til folkebiblioteker – mens kun 20 er knyttet til et kulturhistorisk museums virksomhed. Af disse 20 er halvdelen endda at finde i Nordjyllands amt. D.v.s. at der blandt 275 arkiver udenfor Nordjylland, kun eksisterer 10 museums- mod 121 bibliotekstilknyttede.

Denne overvægt af bibliotekstilknyttede arkiver skyldes, at biblioteket – i de tilfælde hvor arkiverne har haft mulighed for husly enten på det lokale museum eller bibliotek – har været ene med tilbud om fast åbningstid, telefon og statsrefusion. Dette skønt museet kunne have tilbudt det samme, ofte endda med højere statsrefusion.

Det skal ikke bebrejdes bibliotekerne, at de således næsten overalt har været de eneste fødselshjælpere for en væsentlig folkelig interesse og kulturhistorisk arbejdsopgave. Tværtimod har de herigennem påtaget sig en opgave, der ligger deres egen *informative* virksomhed langt fjernere, end de kulturhistoriske museers *dokumenterende*. Men museernes passivitet kan undre. En undren der ofte deles af museerne selv – bagefter – når de ser et stærkt beslægtet kulturhistorisk arbejde blomstre i fremmed regi.

Således som lokalmuseerne oprindelig blev mødt med modstand fra en statsinstitution – Nationalmuseet – der havde et stærkt centralistisk forskningsbegreb; står lokalarkiverne stadig overfor modstand fra det statslige arkivvæsens side.

Dette på trods af, at lokalarkiverne – således som lokalmuseerne – klart har demonstreret, at et relevant historisk kildemateriale fra lokalsamfundene, kun lader sig indsamle og opbevare decentralt.

Et samarbejde arkiver og museer imellem må derfor være ønskværdigt set fra begge sider. Det burde være en selvfølgelighed da begge institutionsformer fungerer som lokalsamfundenes hukommelse, hvadenten det indsamlede kildemateriale er fladt eller rumligt. Arkiver og museer burde samarbejde omkring det fælles kulturpolitiske mål: at skabe en decentraliseret kulturhistorisk indsamling, forskning og formidling.

Et sådant samarbejde er ikke umuligt. Det fungerer allerede i Nordjylland, dels på amtsplan – gennem et samarbejde mellem amtsmuseumsråd og amtskreds for lokalarkiver – dels lokalt under tre former:

1. Arkiver, der virker som en integreret afdeling af et museum.
2. Arkiver der modtager konsulentbistand fra det nærmeste museum.
3. Arkivet i Aalborg, der på Museets foranledning er blevet oprettet som en parallel, selvejende institution.

Dette samarbejde har nu fungeret gnidningsfrit i 7 år, til gensidig fordel og støtte, og med respekt for de praktiske forskelle i arbejdet, som beskæftigelsen med henholdsvis genstande og arkivalier/billeder betinger. Samtidigt har samarbejdet respekteret det helt dominerende element af frivillig arbejdskraft, der er de lokalhistoriske arkivers grundlag og livsnerve.

Man må håbe at et lignende samarbejde snarest er i udvikling i resten af landet. De tilløb til et konkurrenceforhold mellem bibliotekstilknyttede arkiver og museer, der er set, hvor museerne har opdaget at arkiverne indsamler et væsentligt materiale, bliver forhåbentligt ændret til et samarbejde om de fælles opgaver. I de resterende områder kan museerne næppe meget længere undskylde sig med uvidenhed, når det gælder de foreningsdrevne arkiver. Man vil fremover forhåbentlig se, at museerne støtter disse både fagligt og økonomisk, hvor det er muligt.

Et sådant reelt samarbejde haster – hvis museerne da ønsker det – inden lokalarkiverne endegyldigt bindes til anden side!

Jens Jensen, Mormon, Aalborg.
H. Tønnies foto onsdag d. 9-8-1893.
Lokalhist. Arkiv for Aalborg Kommune.

Meddelelser fra Danmarks museer

15/Marts 81

81. 15-1

Permanente udstillinger

5. Museet for Thy og Vester Hanherred, Thisted
Egnssamlingen i Klitmøller, som er en privat samling af genstande fra nyere tid, der skal belyse aspekter af livet i og omkring Klitmøller, blev i efteråret 1980 overladt til Hanstholm kommune. Denne overlov samlingen til Museet for Thy og Vester Hanherred, og en del af genstandene vil blive udstillet i museet på Hanstholm Fyr fra den kommende sommersæson.

14. Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup, Auning
Museet forbereder en ny udstilling med den foreløbige arbejdstitel "Landbokvinden". Gennem en række delemner belyses nogle af landbokvindens arbejdsområder i 1800-tallet. Udstillingen erstatter den nuværende om "mælk-smør-ost". Åbningen er planlagt til primo maj 1981.

15. Blicheregnens Museum, Thorning
Fra den 15. marts 1981 er den sidste del af Orla Krappes store fugle og dyresamling udstillet.

I udstillingen er indgået et åg til stude - efter endt konservering hos Viborg Amts Konserveringsanstalt i Skive. Studeåget er kommet her til landet sammen med de tyske kolonister "Kartoffeltyskerne" som ankom til Thorning og Frederiks sogne på Alheden 1759.

Efter konservering på Moesgård er en ubearbejdet rentak fra Tundratiden indgået i udstillingen. Rentakken er fundet i lergrav "Fuglemose" ved Kjellerup.

16. Silkeborg Museum
Udstillingsafdelingen, der omfatter jernalderen og moseligene Tollundmanden og Ellingpigen vil blive omordnet og nyudstillet primo marts. Omordningen skyldes, at de nyeste forskningsresultater skal indpasses i udstillingen kombineret med, at en ændring af belysningsforholdene er ønskelig. Arbejdet er planlagt til at kunne foregå, så afdelingen kan være åben hele tiden.

17. Naturhistorisk Museum, Århus
Danmarkshallens første etape er nu åbnet. I dette afsnit kaster vi et blik tilbage i mellemistidernes og istidernes Danmark og fortsætter i efteristiden. 26 udstillingsenheder fortæller om det vekslende klima og de ændringer, det har medført for vort lands plante- , dyre- og kulturliv. Et ledsagende radioprogram fremhæver højdepunkterne i denne udviklingshistorie

23. Esbjerg Museum
I midten af marts 1981 åbner museet en udstilling om Sydvestjyllands landbrug i en bygning beliggende i det fredede Marbæk-område nord for byen. I en gårdsbygning er indrettet restaurant, skole- og grupperum og i en tilhørende staldbygning har museet lavet landbrugsudstilling og samtidig også fået plads til at udstille samlingen af landbrugsvogne.

27. Midtsønderjyllands Museum, Gram slot
Museet åbner en nyopstillet permanent geologisk udstilling den 11. april 1981.

Særudstillinger marts

1. Hjørring Kunstmuseum
Udstillingen Niels Ebbesen.
14.3. - 5.4.

Jane Ring: vævede tæpper.
18.3. - 12.4.

2. Bangsbomuseet, Frederikshavn
Tekstiludstilling "Fra vugge til grav"
1.3. - 26.4.

4. Aalborg historiske Museum
"Sovekammerpryd". En udstilling af ca 300 billeder, de fleste af os kan nikke genkendende til. Det er alle disse olietryk, fotogravurer, farvelitografier o.a., der 1870 - 1920 ofte hang over ægtesengen til almindelig opbyggelse. Indholdet er stort set naivt religiøst. I vor tid hænger disse billeder ikke længere frit fremme, men er henvist til kældre og loftsrum.
1.2. - 20.4.

6. Morslands historiske Museum, Nykøbing Mors
Maleriudstilling. Carl Bjerring, Sillerslev.
26.2. - 15.3.

Bevaringsudstilling, plancher.
21.3. - 5.4.

8. Struer Museum
Udstillinger i bank og sparekasser på Thyholm med middelaldergenstande stillet til rådighed af Aalborg historiske Museum. Udstillingerne der omfatter emnerne: Våben, lertøj og personlige genstande er arrangeret sammen med "Jens Glob Projektet", et featurearrangement af en lang række foreninger fra Thyholm, som i løbet af året vil belyse middelalderlige forhold på en række forskellige måder.
- til 31.3.

9. Skive Museum
"det farlige liv"
8.1. - 29.3.

11. Viborg Stiftsmuseum
For Kunstforeningen i Viborg viser Ruth Middelboe Pedersen keramiske billeder
21.2. - 8.3.

Desuden vises en plancheudstilling om dansk arkitektur idag "Arkitektur, æstetik, nødvendighed."
21.2. - 8.3.

Akvareller. Vandfarvesocietetet i Viborg viser en udstilling af akvarellerede arkitekturtegninger.
15.3. - 12.4.

12. Kulturhistorisk Museum i Randers
"For 12ooo år siden - udstilling om de ældste fund på Randers-egnen".
Udstillingen er en præsentation af de nyeste fund fra museet undersøgelser af senglaciale bopladser.
14.2. - ?

"Karetmageren" - en udstilling om vogne og værksted fra museets egne samlinger.
- til 31.5.

"Søfolk og Sejlskibe fra Det sydfynske øhav". Udstillingen er udarbejdet af Langelands museum og tager udgangspunkt i den Ærøske og Langelandske søfart, men har gyldighed for de fleste søkøbstæder og søfartsegne. Udstillingen giver i ord, billeder og genstande et indtryk af sejlskibssøfarten og søfolkenes levevilkår i perioden 1900-1930.
- til 1.4.

13. Randers Kunstmuseum
"Omkring en sommerdag i 1843". Omkring en lille landskabsstudie af Johan Thomas Lundbye, malet i Vejby, Nordsjælland, juli 1843 og dets restaurering.
1.3. - 31.5.

"Mødested Paris. Mogens Andersen og De Franske". En udstlling om billederne og vennerne fra parisertiden.
10.3. - 10.5.

17. Naturhistorisk Museum, Århus
"Mus og Musefangst". Mus spiller en stor rolle som fødeemne for mange dyr. Mennesket fanger også mus, omend af anden årsag. På udstillingen demonstreres mange fældetyper. Levende husmus og rødmus kan ses i terrarier og et lysbilledprogram om mus og musespor supplerer udstillingen.
4.2. - 26.4.

18. Forhistorisk Museum, Moesgård
"De kalder os Indianere"
- til medio maj 81

21. Vejle kulturhistoriske Museum
"Børns billeder - Børns Verden"
i samarbejde med Vejle Kunstmuseum.
Udstillingen viser dels ved genstande og dels plancher børns forhold i tidligere tid, og dels børns billedskabende aktiviteter. I udstillingen indgår "Asfalten gynger" samt fotoudstillingen "Folkets skole" af Morten Bo.
28.3. - 26.4.

22. Vejle Kunstmuseum
Udstilling af grafik fra ca 1870 til idag trykt i kobbertrykkeren Brian Christensens værksted. Arr. sammen med Den danske Radeerforening og Køge Skitsesamling.
28.2. - 22.3.

"Børns billeder - Børns verden" sammen med Vejle kulturhistoriske Museum og Vejle Kunstforening.
28.3. - 26.4.

23. Esbjerg Museum
"Naturen kom før Teknikken" produceret af Naturhistorisk Museum, Århus.
- til 8.3.

"Bedre Byggeskik" produceret af Erhvervsarkivet i Århus"
Udstilllingen suppleres med eksempler fra Esbjerg by og egn, hvor registreringer har vist at de lokale bygmestre var meget stærkt præget af folkene bag Bedre Byggeskik og stod i nær kontakt med dem, ligesom flere bygninger i Esbjerg tegnedes af arkitekt Ivar Bentsen, en typisk "bedre byggeskik"-arkitekt.
10.3. - 31.5.

24. Kunstpavillonen, Esbjerg
Statens Kunstfond 1965-1981. Billedkunst.
7.3. - 29.3.

26. Museet på Koldinghus
Møntudstilling i anledning af Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings 200 års dag.
28.3. - 3.5.

27. Fredericia Museum
"Fredericia i fotografiets barndom". En fotoudstilling med lokale Fredericia-motiver optaget af stabsergent V. Storm o. 1900-
28.2. - 5.4.

29. Haderslev Museum
Mennesker og miljøer i Haderslev af fotograf Meta Andersen (Haderslev Kunstforening).
- til 31.3.

30. Aabenraa Museum
Ise Eggert, Niels Prip Hansen og Jytte Fabian udstiller stofbilleder, skulpturer, olieportrætter og malerier, samt vævninger.
7.3. - 22.3.

31. Museet på Sønderborg Slot
"Svenskekrigene 1657-60 og Sønderjylland"
Omkring et maleri af Zalevski, der viser de polske troppers overgang over Alssund december 1658 og et antal stik fra Pufendorfs værk om Karl X Gustavs bedrifter fortælles om Sønderjyllands, især Sønderborgegnens skæbne under svenskekrigene.
- til 22.3.

Restaureringen af Aarhus Domkirkes altertavle. En udstilling, udarbejdet af Nationalmuseets Farvekonservering, der fortæller om restaureringsarbejdet på Berndt Notkes 9,5 m høje altertavle fra 1479.
- til 22.3.

32. Odense Bys Museer, Fyns Kunstmuseum
Museet egen samling. På grund af museets stadigt voksende samlinger af moderne kunst har det været nødvendigt at indplacere "særudstillinger af egne samlinger" ind imellem de egentlige særudstillinger. En praksis som vil blive forsøgt gennemført også i 1982.
- til ca 15.3.

"Mixed Media". En gruppe kunstnere, der i samarbejde har skabt en udstilling med mange facetter. Udstillingen bygges op på stedet med deltagelse af ca 10 kunstnere.
22.3. - 22.4.

32. Odense Bys Museer, Fyns Stiftsmuseum
"Åstrup - landsby og gård gennem 800 år"
I 1979-80 gennemførte Fyns Stiftsmuseum en arkæologisk undersøgelse af gårdtomter fra middelalder til 1800-tallet i den sydfynske landsby Åstrup. Den umiddelbare anledning var en planlagt byggemodning af et område, hvor 5 af landsbyens gårde lå indtil udflytningen i 1822. Trods karakteren af "nødudgravning" indgår undersøgelsen umiddelbart i museets arkæologisk-historiske studier gennem de senere år over landsbyernes udvikling. Udstillingen bygger på resultater fra udgravninger, arkivstudier samt indsamling af redskaber og interiører fra 1700 og 1800-tallet. Hovedemnerne er landsbyen i tiden omkring udskiftningen, stue- og huggehus o. 1800, renæssance-gården, middelaldergården og landsbyflytninger i vikingetid.
6.2. - 12.3.

32. Odense Bys Museer, Møntergården
"Sct.Jørgensgården, Odense"
På grund af overvældende succes fortsætter udstillingen. Siden april 1980 har et hold arkæologer været igang med en stor udgravning af et spedalskhedshospital, Sct. Jørgensgården, beliggende i et område der afgrænses af Ridehusgade og Sct. Jørgensgade. Udgravningen , der har dannet grundlag for udstillingen på Møntergården, vil blive afsluttet i nær fremtid.
- til 31.3.

32. Odense Bys Museer, H.C. Andersens Hus
"Lille Claus og Store Claus"
Udstilling af illustrationer til H.C. Andersens kendte eventyr, skåret i linoleum af kunstnergruppen "Arme og Ben". Gruppen, som har sit udgangspunkt i den eksperimenterende kunstskole "Ex-skolen", består af Richard Winther, Poul Gernes, Per Kirkeby, Lene Adler Petersen, Bjørn Nørgård og Erik Hagens.
1.3. - 30.4.

32. Odense Bys Museer, Den Fynske Landsby
Udstilling af huggehus- og husflidsarbejder.
På udstillingen er indrettet et arbejdende værksted, hvor fremgangsmåden demonstreres og ved hjælp af tekster og fotostater belyses de udstillede genstande, som dels består af grovere brugsredskaber, som f.eks. stavrebunke, kølle, hammer, svingler og stok til hammeltøj, plejl og rive, dels af finere husflid som manglebrætter, træskeer, banketærskler, vindepinde, æsker og billedrammer.
23.3. - 20.6.

33. Langelands Museum, Rudkøbing
"Snedkeren". Særudstilling opbygget omkring museets samling af snedkerværktøj.

34. Holbæk Museum
Særudstilling af moderne kunst hvor maleren Jeppe Juel Jensen udstiller grafiske arbejder.
- til 31.3.

36. Vikingeskibshallen, Roskilde
Litografier af den norske kunstner Karl Erik Harr. - til 17.5.

37. Louisiana, Humlebæk
"Picasso" - fra Musée Picasso, Paris
7.3. - 21.6.

39. Kastrupgårdsamlingen, København
Moderne Exlibris
7.3. - 26.4.

40. Kunstindustrimuseet, København
Billedtæpper af Noa Eshkol
27.3. - 26.4.

41. Københavns Bymuseum
Når døden gæster - begravelsesskikke i Danmark gennem 100 år.
25.3. - 30.4.

45. Statens Museum for Kunst, København
Aaron Siskind.
- til ca 20.3.

47. Thorvaldsens Museum, København
Temaudstillinger i miniformat:
"Thorvaldsen og medaljekunsten"- Udstilling af museets samling af medaljer med tilknytning til Thorvaldsens værker og person.

"Thorvaldsens græske vaser". Udstilling fra museets konservatorværksted. Sådan restaurerede man på Thorvaldsens tid, sådan gør man idag.

"Fra en billedhuggers bibliotek". Udvalgte bøger fra Thorvaldsens righoldige bibliotek.

"Fotogeniske tegninger fra Thorvaldsens samlinger". Udstilling af blade med fotogeniske lystryk, en tidlig fotografisk teknik.

???

48. Tøjhusmuseet, København
"Befæstningsanlæg på Amager"
Udstillingen er arrangeret i samarbejde med Arbejdsgruppen til bevaring af Københavns befæstning og skal ses i sammenhæng med den stigende interesse for Københavns befæstning, der er opstået i de seneste år. Udgangspunktet tages i Københavns ældre landbefæstning. Hovedvægten er imidlertid lagt på de fæstningsanlæg, der blev opført i forbindelse med forsvarsloven af 1909, således at udstillingen ved hjælp af våben, uniformer, kort og fotografier hovedsagelig giver et indtryk af tiden omkring 1. verdenskrig.
1.3. - 1.6.

49. Køge Skitsesamling
Ib Geertsen. Skitser til dekorative opgaver
21.3. - 20.4.

51. Næstved Museum
Kai Nielsen, statuetter fra Kähler.
1.3. - ?

53. Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
"Sko 1950-1980", præsentation af en gave fra skotøjshandler W. Dahlberg Larsen, Maribo.
??

"Kister, skrin og skab"
1.3. - 1.8.

55. Bornholms Museum, Rønne
"Træer og træ".
en udstilling som fortæller om vore træer, deres udbredelse, anvendelse m.m. Den er lavet af Malmø Museums Naturhistoriske afd. og suppleres på Bornholm med lokalt materiale
15.2. - 5.4.

Særudstillinger april

1. Hjørring Kunstmuseum
Niels Ebbesen
- til 5.4.

Jane Ring: Vævede tæpper
18.4. - 12.4.

Peter Hentze hos Bing & Grøndahl
11.4. - 3.5.

Ægteparret Exner, Smykker
15.4. - 21.4.

2. Bangsbomuseet, Frederikshavn
"Fra vugge til grav"
- til 26.4.

3. Try Museum, Dronninglund
"Tekstiler i Østvendsyssel til ca 1900"
I Hjallerup Møllegård
ca 12.4. - ?

4. Aalborg historiske Museum
"Sovekammerpryd"
- til 20.4.

6. Morsland historiske Museum, Nykøbing Mors
Bevaringsudstilling, plancher
- til 5.4.

Maleriudstilling, Ole Sporring, København
10.4. - 26.4.

81. 15-5

9. Skive Museum
Påskeudstilling. Kunstnergruppen Gyrr
10.4. - 26.4.

11. Viborg Stiftsmuseum
Akvareller. Vandfarvesocietetet i Viborg viser akvarellerede arkitekturtegninger.
- til 12.4.

Kunstforeningen i Viborg arrangerer udstilling af maleren Tage Ravn.
15.4. - 26.4.

Museet viser en lille udstilling om parker og anlæg i Viborg og deres historie.
15.4. - 26.4.

12. Kulturhistorisk Museum, Randers
"Karetmageren"
- til 31.5.

"Nordiske myter, sagn og eventyr".
Papirsnit af den finske silhouetkunstner Annikki Tiirikkala.
Kunstneren arbejder ikke i den sædvanlige silhouetteknik, der tidligere har været vist i museets udstillinger, men betjener sig af en skarp kniv til at udskære sine snit. Hendes motiver er inspireret af fortællingerne i de gamle nordiske myter og sagn, hvor den gamle gudeverden har en fremtrædende plads - således spiller midgårdsormen en stor rolle
11.4. - 17.5.

13. "Omkring en sommerdag i 1843"
- til 31.5.

"Mødested Paris. Mogens Andersen og De Franske".
- til 10.5.

15. Blicheregnens Museum, Thorning
Elin Noack Christensen , Hauge udstiller en del af sine kunstbroderier.
7.4. - 26.4.

17. Naturhistorisk Museum, Århus
"Mus og Musefangst"
- til 26.4.

18. Forhistorisk Museum, Moesgård
"De kalder os Indianere"
- til medio maj

19. Skjern Museum, Bundsbæk Mølle
Textile Cottage Industry"
- 5.4. - 31.5.

20. Glud Museum
Maleren, ingeniør Knud Brøndum, Odense (f.i Juelsminde). Malerier

Keramikeren Ulla Møller, Juelsminde: Keramik

Maleren, arkivleder Henning Sørensen, Juelsminde: malerier, tegninger og klip.

I påsken.

21. Vejle kulturhistoriske Museum
"Børns billeder - Børns verden".
- til 26.4.

22. Vejle Kunstmuseum
"Børns billeder - Børns verden"
- til 26.4.

23. Esbjerg Museum
"Bedre Byggeskik"
- til 31.5.

24. Kunstpavillonen, Esbjerg
Arne Haugen Sørensen. Malerier og grafik
4.4. - 26.4.

25. Vejen Kunstmuseum
Handelsbankens Kunstforenings årsindkøb til bortlodning.
4.4. - 20.4.

26. Museet på Koldinghus
Møntudstilling
- til 3.5.

27. Fredericia Museum
"Fredericia i fotografiets barndom"
- til 5.4.

"Besættelsestiden". Udstilling af en privat samlers våben og andre effekter fra 1940-45
9.4. - 5.5.

29. Haderslev Museum
"Det farlige Liv"
10.4. - 8.6.

30. Aabenraa Museum
Hertha Kåh udstiller dukker og pasteller.

31. Museet på Sønderborg Slot
"Jens Nielsens bondegård". En udstilling med 57 scener fra livet på en bondegård
1.4. - 8.5.

32. Odense Bys Museer, Fyns Kunstmuseum
"Mixed Media"
- til 22.4.

32. Odense Bys Museer, H.C. Andersens Hus
"Lille Claus og Store Claus"
- til 30.4.

32. Odense Bys Museer, Den Fynske Landsby
"Huggehus og Husflidsarbejder"
- til 20.6.

33. Langelands Museum, Rudkøbing
"Snedkeren"
- til 23.4.

Langelands fotoamatører udstiller.
25.4. - 9.5.

34. Holbæk Museum
Holbæk-billeder. En udstilling af lokale topografiske motiver fra museets samlinger.
1.4. - 30.4.

36. Vikingeskibshallen i Roskilde
Litografier af Karl Erik Harr.
- til 17.5.

"Barkbåde" - herunder indianerfamilie, der bygger en barkbåd på museet.
3.4. - året ud

37. Louisiana, Humlebæk
"Picasso"
- til 21.6.

39. Kastrupgårdsamlingen, København
Moderne Exlibris
- til 26.4.

40. Kunstindustrimuseet, København
Billedtæpper af Noa Eshkol.
- til 26.4.

Glas fra Gudhjem. Charlie Meaker.
3.4. - 26.4.

Tråde. Væveren Britt Smelvær i Stensalen
4.4. - 26.4.

Forårstoner. Keramikeren Inger Thing og væveren Vibeke Gregers.
24.4. - 19.5.

41. Københavns Bymuseum
Når døden gæster - begravelsesskikke gennem 100 år.
- til 30.4.

41. Københavns Bymuseum
Skulp-tur. Billeder fra arrangementet "kunst i city 1980".
april-maj.

42. Nationalmuseet, Etnografisk Samling, København
Udstilling af maleren Mogens Hoffs billeder fra Turkana-folket i det nordlige Kenya.
1.4. - 30.4.

42. Nationalmuseet, Brede
"Vikingerne i England - og hjemme i Danmark"
I samarbejde med engelske kolleger arrangerer Nationalmuseet en udstilling om vikingernes togter til England og bosættelser der og om det danske samfund, de kom fra. Udstillingen produceres delvis i England og delvis af Nationalmuseet. Den engelske del vil indeholde over 600 genstande samlet mange forskellige steder i England, Danmark, Sverige og Tyskland, bl.a. en stor samling stenskulpturer, originale håndskrifter samt et rigt udvalg af de seneste fund fra York, Lincoln og Winchester. I den danske del er hovedvægten lagt på vikingetidsmonumenter i Danmark: Trelleborg, Hedeby, Danevirke, samt Jelling, hvorfra de seneste fund udstilles.
11.4. - 16.8.

43. Ordrupgård, København
Per Kirkeby. 10.4. - 10.5.

44. Orlogsmuseet, København
"Nyboder - en by i byen". Særudstilling i Handelsbanken, Østergade, København i anledning af Nyboders 350 års jubilæum.
2.4. - 27.6.

45. Statens Museum for Kunst, København
Værker af den tyske kunstner Willi Baumeister.
4.4. - 3.5.

45. Statens Museum for Kunst, Kobberstiksamlingen, København
Jens Søndergaard. Akvareller og tegninger.
4.4. - 14.6.

Axel Fridell. Svensk grafiker (1894-1935)
4.4. - 14.6.

46. Søllerød Museum
Hverdagens stimulanser - kaffe, te, chokolade ...
1.4. - året ud

48. Tøjhusmuseet, København
"Befæstningsanlæg på Amager"
- til 1.6.

49. Køge Skitsesamling
Ib Geertsen. Skitser til dekorative opgaver.
- til 20.4.

Kobbertrykkeren Brian Christensens værksted.
25.4. - 24.5.

51. Næstved Museum
Helligåndshuset. Særudstilling af kakler og jernovne.
Forår 1981.

53. Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
"Kister, skrin, skab".
- til 1.8.

54. Falsters Minder, Nykøbing Falster
Navneklude fra Falster og Møn
9.4. - 17.5.

55. Bornholms Museum, Rønne
"Træer og Træ"
- til 5.4.

Særudstillinger maj

1. Hjørring Kunstmuseum
Peter Hentze hos Bing & Grøndahl.
- til 3.5.

Sammenslutningen Særimner med udstillingen "Bevinget".
28.5. - 22.6.

2. Bangsbomuseet, Frederikshavn
"Iagttagelsestavler". Udstilling baseret på et stort antal skole- iagttagelsestavler fra 1890-1925 vedrørende købstadsliv, landsbyliv, årstiderne, markarbejde m.m.
9.5. - 28.6.

4. Aalborg historiske Museum
"Klokker". Klokker indgår som en del af vor dagligdag, ofte så velkendt, at man ikke hører dem. Udstillingen fortæller klokkens historie i Danmark, hvordan den er brugt såvel inden for kirken som ude i hverdagen.
15.5. - 30.8.

7. Fur Museum
"Historien om et blad". Udstilling om en analyse af fossile blade fra moleret på Fur og Mors.
1.5. - 1.9.

9. Skive Museum
"Ler".
1.5. - 31.5.

10. Holstebro Kunstmuseum
Museets genåbning markeres med en særudstilling af ung dansk kunst ved kunstnergruppen "Violet Sol"
medio maj - ca 8.6.

11. Viborg Stiftsmuseum
I samarbejde med Kunstforeningen i Viborg vises udstillingen "Kragesølv og tossejuveler". Fire kvindelige kunstnere viser keramik og stoftryk.
2.5. - 17.5.

Kunstforeningen arrangerer udstilling af malerne Shirley Lund Karlsen og Ole Strøygaard.
23.5. - 27.6.

12. Kulturhistorisk Museum, Randers
"Karetmageren"
- til 31.5.

"Nordiske myter, sagn og eventyr"
- til 17.5.

13. Randers Kunstmuseum
"Omkring en sommerdag i 1843"
- til 31.5.

"Mødested Paris. Mogens Andersen og De Franske".
- til 10.5.

17. Naturhistorisk Museum, Århus
"Koralrev på Maldiverne"
Syv studerende fra Århus universitet besøgte i 1979 øgruppen Maldiverne i det Indiske Ocean. Dykkerudstyr og fotoudstyr gjorde det muligt for dem at komme tæt på koralrevene, og indtrykkene er fastholdt i et lysbilledprogram, der ledsages af en udstilling af koraller fra museets samling.
1.5. - 9.8.

"En studietur til Sri Lanka"
En gruppe biologistuderende fra Århus har besøgt Sri Lanka for at studere denne ø's planteliv og dyreliv. En udstilling bygget op omkring de spændende ting, som blev indsamlet på turen bliver suppleret med et lysbilledprogram, som gengiver lidt af den

specielle Sri Lanka-atmosfære.
1.5. - 9.8.

18. Forhistorisk Museum, Moesgård
"De kalder os Indianere"
- til medio maj

19. Skjern Museum, Bundsbæk Mølle
Textile cottage Industry
- til 31.5.

21. Vejle kulturhistoriske Museum
"Facader i Vejle midtby" - en udstilling som beskriver den kulturhistoriske baggrund for markante bygninger i Vejle.
1.5. - 31.5.

"Udgravningen af 1600-tals skib i Vejle"
Udstillingen viser i tegninger og fotografier dels udgravningsarbejdet i november 1980 på en byggeplads i Vejle, dels sættes skibet ind i en kulturhistorisk sammenhæng".
1.5. - 31.5.

22. Vejle Kunstmuseum
Stentøj før og nu fra Den kgl. Porcelainsfabrik. Arr. sammen med Vejle Kunstforening.
2.5. - 31.5.

Tegninger af Harald Giersing.
2.5. - 28.6.

23. Esbjerg Museum
"Bedre Byggeskik"
- til 31.5.

"Mennesket og Maskinen" på Esbjerg Seminarium.
Udstillingen, der er en vandreudstilling produceret af Nationalmuseet på baggrund af Brede-udstillingen af samme navn - vil i Esbjerg blive væsentligt udvidet, således at det vil blive muligt at følge Esbjergs historie og dens tilknytning til industrialiseringen. Udstillingen kan ikke rummes i museets egen bygning og man har derfor måttet låne Esbjerg Seminariums store torv, hvor udstillingen får meget fine betingelser. Økonomisk kan udstillingen gennemføres takket være en særlig bevilling i anledning af Esbjerg Festuge 1981.
1.5. - 1.7.

24. Kunstpavillonen, Esbjerg
Moderne kunst i privateje i Esbjerg.
2.5. - 17.5.

Bjørn T. Hansen, malerier
23.5. - 14.6.

26. Museet på Koldinghus
Møntudstilling.
- til 3.5.

27. Fredericia Museum
"Besættelsestiden".
- til 5.5.

29. Haderslev Museum
"Det farlige Liv"
- til 8.6.

30. Aabenraa Museum
Hertha Kåh udstiller dukker og pasteller.
- til 17.5.

En samlet præsentation af, hvad der er indkøbt til museets kunstafdeling i løbet af de sidste 10 år. Det meste heraf er deponeret på institutioner i byen, og den samlede udstilling skal bl.a. danne grundlag for, at museets linie ved kunstindkøb kan udstikkes.
ultimo maj - ultimo juli

31. Museet på Sønderborg slot
Jens Nielsens bondegård.
- til 8.5.

32. Odense Bys Museer, Møntergården
Frisisk Folkekunst.
En vandreudstilling arrangeret af det frisiske museum i Leeuwarden samt Tichelaars fajancefabrik i Makkum, formidlet via den hollandske ambassade i København.
1.5. - medio juni

32. Odense Bys Museer, Den Fynske Landsby
Huggehus og husflidsarbejder
- til 20.6.

33. Langelands Museum, Rudkøbing
Langelands fotoamatører udstiller.
- til 9.5.

Langelands Kunstforening udstiller
10.5. - 24.5.

34. Holbæk Museum
Moderne Kunst. Keramikeren Ivan Weiss udstiller keramiske arbejder.
1.5. - 31.5.

36. Vikingeskibshallen i Roskilde
"Barkbåde"
- året ud-

37. Louisiana, Humlebæk
"Picasso"
- til 21.6.

39. Kastrupgårdsamlingen, København
Jørgen Brynjolf. Abstraktion og virkelighed.
9.5. - 21.6.

40. Kunstindustrimuseet, København
Forårstoner. Keramikeren Inger Thing og væveren Vibeke Gregers.
- til 19.5.

Plakater af Per Arnoldi
8.5. - 26.5.

Sjaler af Åse Lund Jensen i Bibliotekets forrum.
- 8.5. - 8.6.

Møbler er så meget. Arkitekt Flemming Hvidt
27.5. - 23.8.

41. Københavns Bymuseum
Skulp-tur. Billeder fra arrangementet "kunst i city 1980".
- til 31.5.

42. Nationalmuseet, Brede
"Vikingerne i England - og hjemme i Danmark."
- til 16.8.

43. Ordrupgård, København
Per Kirkeby.
- til 10.5.

Alverdens kurve.
26.5. - 21.6.

44. Orlogsmuseet, København
"Nyboder - en by i byen" - i Handelsbanken, Østergade
- til 27.6.

45. Statens Museum for Kunst, København
Værker af den tyske kunstner Willi Baumeister.
- til 3.5.

45. Statens Museum for Kunst, Kobberstiksamlingen, København
Jens Søndergaard, akvareller og tegninger
- til 14.6.

Axel Fridell. Svensk grafiker
- til 14.6.

48. Tøjhusmuseet, København
"Befæstningsanlæg på Amager"
- til 1.6.

49. Køge Skitsesamling
Kobbertrykkeren Brian Christensens værksted.
- til 24.5.

50. Stevns Museum, St. Heddinge
Grafisk Kunst af 10 førende grafikere
8.5. - 15.6.

52. Møns Museum, Stege
Mindeudstilling vedr. landmanden, digteren og folkemindesamleren Laurits Larsens 100 års dag.
Maj

53. Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
"Kister, skrin og skab"
- til 1.8.

54. Museet Falsters Minder, Nykøbing Falster
Navneklude fra Falster og Møn
- til 17.5.

55. Bornholms Museum, Rønne
"Kunsthåndværk på Bornholm 1981"
Museet har indbudt øens kunsthåndværkere til at vise 2-4 arbejder, for at give et billede af det bedste kunsthåndværk der produceres på Bornholm idag.
20.5. - 5.10.

Særudstillinger juni

1. Hjørring Kunstmuseum
Sammenslutningen Særimner med udstillingen "Bevinget"
- til 22.6.

2. Bangsbomuseet, Frederikshavn
"Iagttagelsestavler"
- til 28.6.

4. Aalborg historiske Museum
"Klokker"
- til 30.8.

6. Morslands historiske Museum, Nykøbing Mors
Collageudstilling Gugge Hammerskov, Nykøbing.
medio juni - medio august

6. Morslands historiske Museum, Nykøbing Mors
Pakhuset, Havnen: Sovekammerpryd.
27.6. - 2.8.

7. Fur Museum
Historien om et blad.
- til 1.9.

9. Skive Museum
Serbiens forhistorie
15.6. - 15.7.

10. Holstebro Kunstmuseum
Kunstnergruppen "Violet Sol"
- til ca 8.6.

11. Viborg Stiftsmuseum
Kunstforeningen: udstilling af malerne Shirley Lund Karlsen og Ole Strøygaard
- til 7.6.

Museet udstiller "Ler", en udstilling udarbejdet af tre af amtets museer med keramiske arbejder af Jonna Juul og fotografier af Kirsten Klein.
14.6. - 30.8.

17. Naturhistorisk Museum, Århus
Koralrev på Maldiverne
- til 9.8.

En Studietur til Sri Lanka
- til 9.8.

19. Skjern Museum, Bundsbæk Mølle
"Naturen kom før teknikken"
5.6. - 31.7.

21. Vejle kulturhistoriske Museum
Vikingetiden i Østjylland.
Udstillingen viser, hvad der eksisterer i Østjylland (Vejle amt) af vikingetidsminder. Især vil udstillingen omhandle en større del af resultaterne af landsbyundersøgelserne fra vikingetiden i Vorbasse, samt andre markante vikingetidsfund i området.
juni

22. Vejle Kunstmuseum
Tegninger af Harald Giersing
- til 28.6.

Edvard Munch. Kærligheden, Angsten, Døden
Raderinger, litografier og træsnit udlånt fra Munch Museet i Oslo. Arr. sammen med Vejle Kunstforening.
6.6. - 28.6.

23. Esbjerg Museum
"Mennesket og Maskinen"
- til 1.7.

24. Kunstpavillonen, Esbjerg
Bjørn T. Hansen, malerier
- til 14.6.

29. Hadersleev Museum
"Det farlige Liv"
- til 8.6.

Kunstnergaven af 1920. Sønderjyllands Kunstmuseum og Haderslev Kunstforening
19.6. - 2.8.

30. Aabenraa Museum
Kunstindkøb de sidste 10 år.
- ultimo juli

32. Odense Bys Museer, Møntergården
Frisisk Folkekunst
- til medio juni

32. Odense Bys Museer, Den Fynske Landsby
"Huggehus- og husflidsarbejder"
- til 20.6.

33. Langelands Museum, Rudkøbing
"Langeland under 2. verdenskrig"
Krigen 1940-45 gik i hovedtrækkene udenom Langeland, og livet på øen formede sig stort set som sædvanligt. Mod krigens slutning forekom dog et par mere dramatiske episoder.
10.6. - 30.8.

34. Holbæk Museum
Moderne Kunst, maleren Egon Denu udstiller malerier.
juni

36. Vikingeskibshallen, Roskilde
"Barkbåde"
- året ud

37. Louisiana, Humlebæk
"Picasso"
- til 21.6.

39. Kastrupgårdsamlingen, København
Jørgen Brynjolf. Abstraktion og virkelighed.
- til 21.6.

Knud Hansen, grafik og tegninger
27.6. - 16.8.

40. Kunstindustrimuseet, København
Sjaler af Åse Lund Jensen i Bibliotekets forrum.
- til 8.6.

Møbler er så meget. Arkitekt Flemming Hvidt
- til 23.8.

Gruppen 16+
6.6. - 23.8.

Dansk boghåndværk i Bibliotekets forrum
12.6. - 23.8.

41. Københavns Bymuseum
Musikkens billeder - Danske rockpladeomslag 1965-80.
juni-august

42. Nationalmuseet, Brede
"Vikingerne i England - og hjemme i Danmark"
- til 16.8.

43. Ordrupgård, København
Alverdens kurve
- til 21.6.

44. Orlogsmuseet, København
"Nyboder - en by i byen" i Handelsbanken, Østergade.
- til 27.6.

45. Statens Museum for Kunst, Kobberstiksamlingen, København
Jens Søndergaard, akvareller og tegninger
- til 14.6.

Axel Fridell, svensk grafiker
- til 14.6.

46. Søllerød Museum
Hverdagens stimulanser
- året ud

47. Thorvaldsens Museum, København
Martinus Rørbye.
Museets store årlige udstilling er iår helliget den danske maler Martinus Rørbye (1803-48). Rørbye hørte til kredsen, der færdedes omkring Thorvaldsen i Rom i 1830'erne. Hans kunst har den særlige tidskolorit, som blev følgen af hans mange og for den tid sjældne rejsemål. Lig en videnskabsmand nedfældede han med metodisk omhu særpræget hos de folk, han mødte, om det så var skagensfiskere eller tyrkiske tæppehandlere.
Indtrykket fra rejser og fra livet i København er grundlaget for denne første Rørbye-udstilling siden 1930 og består for en stor del af værker fra privat eje
17.6. - ?

50. Stevns Museum, St. Heddinge
Grafisk Kunst.
- til 15.6.

52. Møns Museum, Stege
Udstilling om navneklude fra Møn og Falster. Udstillingen er udarbejdet af Museet Falsters Minder i samarbejde med Møns Museum
juni

53. Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
"Kister, skrin og skab"
- til 1.8.

55. Bornholms Museum, Rønne
"Kunsthåndværk på Bornholm 1981"
- til 5.10.

Andre arrangementer

6. Morslands historiske Museum, Nykøbing Mors
Foredrag:
16.3.: Den folkelige grundtvigske kunst.
Nina Hoboldt, Ålborg
6.4.: Foreningsliv.
Peter Gundelach, Århus.

11. Viborg Stiftsmuseum
I museets biograf vises som et led i filmcirkulationen "Museumsfilm" følgende program:
12.3.: Dokumentarfilm fra 50'erne: Nat og Tåge, O Dreamland, Priset være Havet og Vinden og Floden.
26.3.: Højdepunkter i stumfilmens historie: Afgrunden, Ved Fængslets Port, Det hemmelighedsfulde X
9.4.: Aktuelle film:
Teglværksarbejdere. Campesinos
16.4.: Aktuelle film:
Harlan County
30.4.: Stumfilmens historie:
Jeanne D'Arc
14.5.: Aktuelle film:
Attica

16. Silkeborg Museum
Foredrag:
7.4.: Christian Fischer fortæller om fund og udgravninger i 1980.
9.5.: Bustur: Arkæologisk-historisk bustur til igangværende udgravninger og historiske seværdigheder.

19. Skjern Museum
Foredrag på Bundsbæk Mølle:
6.4.: Mads Lidegaard: Den jyske Hærvej.

29. Haderslev Museum
Ekskursion:
4.4.: til Koldinghus: Fortid og fremtid.
Foredrag:
22.4.: Det er godt at leve idag, dr. Jørgen Kock, Medicinhistorisk Museum.

30. Aabenraa Museum
I tilknytning til Hertha Kåh's udstilling 11.4. - 17.5. er det tanken at holde en kunstaften og at Hertha Kåh for seminarier teatergrupper, skoler m.m. holder et foredrag "Hvad er det at spille med dukker".

Studiekreds om bestemmelse af et stort fund af middelalderkeramik.
Fundet blev gjort i 1935, men den meget store mængde skår, der ikke kunne samles til hele kar, blev deponeret i museets have. Under ledelse af stud.mag. Bi Skaarup skal en kreds af amatører søge at ordne og bestemme skårene, der ser ud til at stamme fra et værksted.
Arbejdet er indledt med et foredrag 11.2.

32. Odense Bys Museer, H.C. Andersens Hus
Marionetteater: H.C. Andersen "Snedronningen.
Skørping Marionetteaters opførelse af en dramatiseret udgave af eventyret "Snedronningen". Teatergruppen har lagt stor vægt på at holde sig så tæt som muligt til digterens tekst. Det har endog været muligt at bibeholde store dele af såvel originalteksten som replikkerne i stykket.
3.3. og 4.4.

32. Odense Bys Museer, Fyns Stiftsmuseum
Filmforevisninger:
29.3.: Syd for Fyn (31. min., farve, Danmark 1962).

34. Holbæk Museum
afholder antikvitetsaften den 10.3. hvor museets medarbejdere foretager bestemmelse af publikums medbragte effekter.

23.4.: foredragsaften. Museumsinspektør Chr. Waagepetersen, Kalundborg Museum fortæller om Danske stole før 1848 med udgangspunkt i foredragsholderens bog: Danske møbler før 1848.

I forbindelse med Kulturelt Samråd for Holbæk kommune's fællesarrangement "forårskomsammen 1981" opføres friluftsspil i museumsgården 14. og 15. maj. Aktører fra Holbæk dramatiske Klub opfører "Det lykkelige Skibbrud" af Ludvig Holberg.

37. Louisiana, Humlebæk
14.3.: Møde med komponisten: Yngve Trede.
18.3.: Fredensborg-Humlebæk Musikforening præsenterer "Musica Danica"
8.4.: Fredensborg-Humlebæk Musikforening præsenterer "Music Group of London"

38. Det Danske Filmmuseum, København
I marts, april og maj viser museet anden og sidste del af den store serie om Nordisk Films Kompagnis stumfilmproduktion, der således ialt har omfattet 56 programmer med ca 150 film.
I samme tidsrum vises iøvrigt serier om australsk film, om ny tysk film, om skuespilleren Robert Redford og om den metafysiske filmgenre.

40. Kunstindustrimuseet, København
Omvisninger:
Thora Cohn: med udgangspunkt i...
10.3.: Flora Danica-servicet
17.3.: Abildgaards stol
31.3.: Keramik af Paul Gaugin.

Foredrag:
10.3.: Mette Jørgensen Krarup og Helge Krarup: Jungleindianernes håndværk i Peru
17.3.: Mette Jørgensen Krarup og Helge Krarup: Bjergindianernes håndværk i Peru.

41. Københavns Bymuseum
Københavns Kommunes sommerunderholdning.
Koncert på Bymuseet hver tirsdag.
Start 2.6.

45. Statens Museum for Kunst
Omvisninger:
4.4. og 11.4.: i malerisamlingen om Jens Søndergaard
5.4. og 12.4.: i Kobberstiksamlingen ligeledes om Jens Søndergaard.

53. Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
"Roearbejdere" - vandreudstilling.
En udstilling om landarbejdernes vilkår og arbejde i sukkerroerne vil i 1981 vandre rundt i Storstrøms amt.

Undervisningsmateriale

Frederiksborgmuseet, Hillerød
I samarbejde med Skoletjenesten har museumspædagog Hanne Lopdrup udformet emneark og opgaver til 6.-7. klasse samt til GY/HF om historiemaleriet. I tilslutning til arbejdet med opgaverne i museet kan skolerne få introduktion og efterbehandling med dias i skolestuen.

Morslands historiske Museum, Nykøbing Mors
Morslands historiske Museum har indledt et lovende samarbejde med Fur Museum i formidlings øjemed.
På Morsø-skolerne cirkulerer i de kommende måneder en kombineret planche- og fossil-udstilling, der med ledsagende tekst forklarer molerets geologi og forsteningernes opståen.
Som ny historie-fortællende udstilling skal nævnes "Nordens guder og helte" der med korte tekster redegør for fotostaternes figurer og historiske placering.

Silkeborg Museum
Museet har udarbejdet en diasserie med bånd vedrørende træforarbejdning. I serien følges træet fra det fældes til det fremstår som bygningsmateriale i moderne byggeri. Til serien hører et teksthefte med opgaver.

Vikingeskibshallen i Roskilde
Skoletjenesten har til kunstudstillingen med Karl Erik Harr udarbejdet følgende undervisningsmateriale:
Emneark 1: "De sidste vikinger" - en kunstners syn.
Emneark 2: "De sidste vikinger" - en historikers syn.
Lærertekst.

Publikationer

Fur Museum
Særnummer af Biologforbundets tidsskrift "Kaskelot", marts 1981, nr. 46.
Fur af Erik Fjeldsø Christensen og Vibeke Brock. 34. s., 54 farveill.
Om Furs geologi, landskaber, forsteninger og nutidens biologi.

Haderslev Museum
Slotsgade 20, et hus i Haderslev gennem 400 år.
Henrik Fangel: Huset og gaden.
Peter Hee og Karsten Rønnow: Bygningshistorien
Ole Alkærsig: Maleriernes konservering
Sys Hartmann: Husets dekoration.
Udgivet af Fredningsstyrelsen og Haderslev Museum. Redaktion og tilrettelæggelse: Sys Hartmann og Stine Wiell.

Køge Byhistoriske Arkiv
"Arbejdererindringer, Køge. Indhold og Indeks" Redigeret af Jørgen Burchhardt og Ingolf Rosbjørn. 96. s.
Udgivelsen markerer afslutningen på den indsamling af materiale om arbejderklassens historie, som blev foretaget i Køge i 1980. Publiceringen af indholdsfortegnelsen er et forsøg på at gøre samlingen tilgængelig for forskere og formidlere.

Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
"Roearbejdere". På AOF forlag har Carl Erik Andresen i samarbejde med museet udgivet bogen Roearbejdere, Lollandske landarbejdere fortæller. 1920-65.

Forhistorisk Museum, Moesgård
KUML udkommer juni 81.

Nationalmuseet, Danmarks Kirker
Århus amt, hft. 19 omfattende kirkerne i Grundfør, Spørring. Søften, Trige og Ølsted.
Ved Kjeld de Fine Licht, Vibeke Michelsen og Niels Jørgen Poulsen.
Udsendt at Styrelsen for værket Danmarks Kirker, 1980, Nationalmuseets forlag.

Rosenborg, København
Som tilskud til udarbejdelsen af en billedbog om Rosenborg Slot og samling har Kjøbenhavns Handelsbanks Fond ydet 125.ooo kr.

Silkeborg Museum
Christian Fischer: Bog bodies of Denmark, artikel i Mummies, Disease and Ancient Cultures, udgivet af Cambridge University Press 1980.

Statens Museum for Kunst, København
Det længe savnede "Ældre udenlandsk Skulptur" (I tekst, II illustrationer) af museumsinspektør, fil.dr. Harald Olsen er udkommet.

Statens Museum for Kunst, Kobberstiksamlingen,
I forbindelse med Jens Søndergaard udstillingen udsendes lommebog 14 med tekst af Grete Zahle.
I forbindelse med Axel Fridell udstillinger udsendes lommebog 15 med tekst af Vibeke Knudsen

Struer Museum
Museumsleder Benny Boysen har i samarbejde med Forlaget Bogtrykkergården, Struer udsendt "Professor Jacob Nicolai Wilses Iagttagelser på Thyholm", en beskrivelse af forhold, sæd og skik på Thyholm for ca 200 år siden. Der er tale om et genoptryk af Wilses beskrivelse i "Rejseiagttagelser i nogle af de nordiske Lande" fra 1798.

Svendborg og Omegns Museum
Henrik M. Jansen: Publicering av stadsgrävninger i Svendborg. META - Medeltidsarkeologisk Tidsskrift 4, 1980, p. 10-12.

Årbog for Svendborg og Omegns Museum 1980 indeholder følgende bidrag:
Klaus Ebbesen: To stenøkser fra Stågerup,Ollerup s.
Otto Jonasen: En Svendborger på Christian V's tid.
Jacob Jensen Samsing.

Birgit Bremer: Ting- og Arresthuset fylder 100 år.
Henrik M. Jansen: Toldkrydsjagt nr. XVI - nu Viking-jagt af Svendborg.
" " Årsberetning for 1980
" " Arbejdsplan 1981-1984.
Årbogen er rigt illustreret.

Museet på Sønderborg Slot
Inge Adriansen: (forord til): Af en erfaren Huusmoders Kogebog. Strandbergs forlag, 1980.
J. Slettebo: Bidrag til Personalhistorisk Tidsskrift,1980. 2. halvbind. 1800-tallet, udg. Strandbergs Forlag, nr. 1 og 2.

Nordslesvigske Museer, bd. 7 (Årbog for Museumsrådet for Sønderjyllands amt) udkommet 1. december 1980. Indhold:
Jørgen Slettebo: Årsberetning
Flemming Roth: Portræt af en afdød
Flemming R. Rieck: Yngre romertids kammergrav i Enderupskov.
Lizzi Thamdrup: Et 1600 år gammelt glasbæger fra Enderupskov.
Hans Chr. Vorting og Lise Bertelsen: Middelalderbrønden ved Gammelgård.
Jørgen Ahlefeldt-Laurvig: Det tidligste billede af Søgaard.
Povl Simonsen: Flensborgere på Ishavet.
Steen Wulff Andersen og Flemming Rieck: Et hjørne af Hansborg Slot.
F.S. Grove-Stephensen: Sønderborg skibes fart 1734.
Gunnar Solvagn: Folkelige bemærkninger i barken.
H.P. Jensen: Karl Warnberg.
H.P. Jensen: Alexander Frierich.
Inge Adriansen: Hvad en ting kan bruges til
Inge Adriansen: Først oplive, så oplyse om børnehaver på museet.
Sigurd Schoubye: Huse i det gamle Tønder.

Udlån

Frederiksborgmuseet, Hillerød
Til udstillingen "Den stumme maler - Wolffgang Heimbach" har Rosenborg i tiden 8.12.80 til 21.4.81 lånt følgende portrætter:
Frederik III til hest, inv.nr. A 7324,
Sophie Amalie i bondepigedragt, inv.nr. A 541,
Ulrik Frederik Gyldenløve, inv.nr. A 2393 og
Christian Rantzau, inv.nr. A 805.

Til en udstilling på Museet på Sønderborg Slot i tiden 11.1. til 11.3. 1981 er udlånt 8 kobberstik fra det 17. årh. vedrørende svenskekrigene.

Ældre stenalder

BEBYGGELSE

Morslands historiske Museum, Nykøbing Mors

I marts vil museet foretage en undersøgelse af en Ertebølleboplads med særdeles fine bevaringsforhold. Bopladsen ligger i Erslev Kær nær Ø. Jølby.

Nationalmuseet, 1. afdeling

Sommer og høst 1980 har 1. afdeling i samarbejde med Forhistorisk-Arkæologisk Institut ved Københavns Universitet foretaget en undersøgelse af en Kongemose-boplads i den tidligere Vedbæk fjord. Hovedvægten var lagt på en systematisk totalafdækning samt søgegrøfter gående ud fra de centrale dele af pladsen. Fladepræparationen, der foretoges under en større telthal, gav et stort materiale i flint, stenanlæg, ildsteder, gruber samt stolpehuller med fint bevarede stolper. Telthallen gjorde det muligt at lade fundene ligge in situ gennem hele udgravningsperioden, hvorved der opnåedes et stort samlet visuelt overblik. Der blev ialt udgravet 180 m^2. Undersøgelsen vil fortsætte i 1981.

Yngre stenalder

BEBYGGELSE

Djurslands Museum, Grenå

I oktober-november 1980 foretog museet en § 49 undersøgelse af en række delvist opløjede (skal-)gruber på bopladsen Kainsbakke ved Kirial, hvoraf haves et stort opsamlingsmateriale fra grubekeramisk kultur.
Over enkelte af gruberne var delvist bevaret et kulturlag med 63K materiale. Fælles for gruberne var indholdet af et rigt flintmateriale (således i en enkelt grube ca 70 skrabere), der kunne tilskrives ældre fase 63K-ornamenter. Et par af de gruber, der indeholdt molusker, leverede desuden rigeligt og velbevaret knoglemateriale af dyr, fugle og fisk.

Viborg Stiftsmuseum

Kulthus ved Tange sø, VSM 706 D, Højbjerg s. Lysgård h.
Huset var ca 3 m bredt og 2,60 m dybt med forgård på ca 1 m. Der blev fundet spor efter lodrette stolper i de ½ m brede og dybe stenfyldte sidegrøfter. I forvæggen var 4 stolper med ca ½ m's mellemrum vel bevaret, måske fordi fylden i den lidt smallere grøft bestod af mindre sten og skærver. 1 håndfuld uornamenterede skår og et enkelt med lodret afstribning var de eneste genstandsfund.

GRAVE

Esbjerg Museum

Forår-sommer 1981 undersøgelse af en overpløjet høj, antagelig fra yngre stenalder, enkeltgravskultur i Andrup.

Djurslands Museum, Grenå

Med støtte fra Fortidsmindeforvaltningen fortsattes undersøgelsen af en jættestuetomt mellem Koed og Kolind. Offerlag, gang og kammer udgravedes. Hele anlægget afdækkedes. Spor efter næsten samtlige fodkranssten samt rester af stenkappe registreredes. Fylden omkring kammeret var bevaret i ca 1,5 m's højde. Gang og kammersten var bortsprængt bortset fra en halv kammerbæresten. Kammerbund og gang var belagt med ler og brændt flint. Fund i kammer: 3 ravperler, hvoraf den ene med radiærboring. M.N. III lerkar, spidsnakket huløkse samt bund af EGK-lerkar, ildslagningsflække, skeletrester i mængder. Gang: blad af type VI dolk, ildslagningssten. Offerlag:dele af mindst en snes lerkar, lerskeer og fodskåle spredt over et område på 3 m til hver side af indgangspartiet.

Skive Museum

Gl. Åsted, Åsted sogn, Harre h., Viborg amt. Et overpløjet megalithanlæg er undersøgt i september-oktober 1980. Spor af randsten og gangens bæresten kun delvis bevaret. Spor af kammerets bæresten og gulv ødelagt ved en meget stor nedgravning. Fundmaterialet meget beskedent og offerskårlag ikke til stede. SMS j.nr. 212 A.

Sallingsund, Glyngøre s., Harre h., Viborg amt. I et sløjfet megalithanlæg beliggende på privat grund er der i oktober-november 1980 gravet en prøvegrøft samt undersøgt et mindre felt. SMS j.nr. 213 A.

Broncealder

Langelands Museum, Rudkøbing

Ved Storebæltskysten ud for Nordenbrogård på Sydlangeland har museet besigtiget og opmålt et yngre (?) broncealders bopladslag med tilhørende sydegruber. Laget, der indeholdt en del skår, er blevet blotlagt i forbindelse med vinterstormens nedbrydning af kysten.

Skive Museum

Tøndering sogn, Harre h., Viborg amt: en overpløjet høj (ikke kendt fra sognebeskrivelsen) er undersøgt med støtte fra fortidsmindeforvaltningen i september 1980. Centralgraven var totalt sløjfet, men randstenskæden var delvis bevaret. Ved højfoden en urnegrav fra yngre broncealder, men ødelagt ved pløjning.
SMS j.nr. 209 A.

Viborg Stiftsmuseum
På urnegravplads i Foulum, Tjele s., Sønderlyng h. (jvf. Museums Magasin 12) er ialt fundet godt 50 brændtbensbegravelser, mest urner. I enkelte urner lå en mål.

Ældre jernalder

BEBYGGELSE
Djurslands Museum, Grenå
I forbindelse med undersøgelsen af den grubekeramiske boplads Kainsbakke ved Kirial foretages en udgravning af to sammenhængende gruber, lokaliseret ved bl.a. oppløjning af blåmuslinger. Blåmuslingerne stamme fra et skallag i den ene grube, forstyrret ved anlæggelsen af den anden grube. Gruberne indeholdt rester af ca 12 lerkar alle fra meget tidlig førromersk jernalder periode I. Hertil kom en del knogler bl.a. hest.

Nationalmuseet, 1. afdeling
L. afdeling har i en del år haft kendskab til en boplads fra ældre romersk jernalder, beliggende på en lav sandbanke i Hansted Ådal, nærmere betegnet ved Priorsløkke umiddelbart nord for Horsens. Da arealet er udlagt til parcelhusbyggeri, iværksattes i foråret 1980 en udgravning i.h.t. Naturfredningsloven § 49. Meget overraskende viste det sig, at den jernalderlandsby, der har ligget på stedet - i hvert fald delvist - har været omgivet af et stort palisadehegn af svære egepæle, hvoraf adskillige var delvis bevarede på steder, hvor tørvedannelse har virket konserverende. Foran palisaderækken har gået en ca 1 m dyb og 2-3 m bred voldgrav. Bagved har landsbyens huse ligget, på et noget højere terræn. Udgravningen af Priorsløkke fortsatte i efteråret 1980, men er langt fra afsluttet. Endnu kendes ikke den fulde udstrækning af fortifikationen, og hustomterne er foreløbig kun konstateret gennem søgegrøfter. Det vil være nødvendigt at fortsætte - og forhåbentlig afslutte - undersøgelserne i 1981.

GRAVE
Djurslands Museum, Grenå
§-49 undersøgelse af en brandgrav fra ældre romersk jernalder. Fund: Nedre trediedel af urne med brændte ben indeholdende en velbevaret trekantet jernkniv (18 cm) samt en halvmåneformet ragekniv. Fundsted: Kainsbakke ved Kirial.

Nationalmuseet, 1. afdeling
1. afdeling undersøgte i november 1980 en gravplads ved Fårevejle (Holbæk amt). Gravpladsen var kendt og tidligere C-14 dateret til romersk jernalder. Der blev fundet 6 grave, men pladsen rummer formentlig flere grave. Gravene indeholdt meget velbevarede skeletter. De gravlagte, der var anbragt i meget små nedgravninger straks under pløjelaget, lå i udpræget hockerstilling med hovedet mod syd. Bortset fra en lille buet jernkniv fandtes der ingen gravgaver.

Silkeborg Museum
På Tvilumgårds marker er der nyregistreret et antal overpløjede høje og udgravet brandpletter, bl.a. fra yngre romersk jernalder.

Ved rekognoscering på en mark syd for Silkeborg er der blevet lokaliseret en overpløjet gravhøj fra ældre romersk jernalder. Foreløbige undersøgelser har vist, at den indeholder flere meget store grave. Udgravningen forventes at ske i løbet af foråret.

Vendsyssel historiske Museum, Hjørring
Ved Rugtved, Asdal sogn, undersøgtes i november en stenbygget grav fra ældre romersk jernalder På gravbunden var der 5 lerkar og en jernkniv. Øverst i graven, der ingen dæksten havde, lå et kompakt skårlag oven på rødligt sand (offerlag?).

GENSTANDE
Nationalmuseet, 1. afdeling
I foråret 1980 fandt to drenge på Søtoftegårds jorder (Ganløse sogn, Københavns amt) bl.a. et fragmenteret broncekar og en fragmenteret broncekasserolle fra ældre jernalder. Fundene er erklæret for danefæ og 1. afdeling har senere foretaget en undersøgelse på stedet, hvorefter det må antages at der er tale om et bopladsområde fra ældre jernalder.

1. afdeling har fra Fortidsmindeforvaltningen som danefæ modtaget en lille fragmenteret guldblikperle, fundet i forbindelse med udgravningen af en gravplads fra førromersk jernalder ved Lindeskov (Rø sogn, Bornholms amt).

Fra Silkeborg Museum er som danefæ indgået en guldberlok og en S-formet hægte af sølv, der er fremkommet ved en af konservatorskoleelever foretaget udgravning af en ældre romertids jordfæstegrav ved Allingård (Alling sogn, Skanderborg amt).

På en mark ved Hasseris, Ålborg har amatørarkæologer bl.a. fundet en broncefibula fra ældre romersk jernalder. Indleveret som danefæ fra Aalborg historiske Museum.

Yngre jernalder

BEBYGGELSE
Nationalmuseet, 1. afdeling
I samarbejde med Vejle Museum og med tilskud fra Statens humanistiske Forskningsråd foretoges i efteråret 1980 supplerende undersøgelser på

den kendte lokalitet i Vorbasse. Hovedvægten var lagt på en indkredsning af den hidtil kendte bebyggelse, og der anlagdes ca 3580 m søgegrøft, der udvalgte steder blev udvidet til regulære felter. I alt undersøgtes ca 9460 m^2.
Undersøgelsens overraskelse var fundet af huse fra 6.-7. århundrede, veldokumenteret gennem skårfund. Resultatet er herefter, at der inden for en radius af 1 km kendes en række landsbyer, der i tid strækker sig fra omkr. år 0 til 1100-tallet. Undersøgelsen vil fortsætte i 1981.

Viborg Stiftsmuseum
På bopladsen i Foulum fra 4.-5. årh. (jfv. Museums Magasin 12) er fundet dele af 3 bebyggelseskoncentrationer. Den ene har bestået af ca 20 huse, hvoraf kun få overlejrede hinanden. Af den anden er kun den østligste del undersøgt: her blev fundet 11 huse med hegn, repræsenterende mindst 3 faser. Af den tredie samling huse er kun et hjørne med 2 afdækket.
Desuden blev der fundet spor efter 3 lange hegn, der udgik fra bebyggelse, men tilsyneladende endte "blindt".De var 420, 300 og 2oo m lange. Et par jordfæstegrave fra yngre romersk jernalder blev fundet i forbindelse med urnegravpladsen.

GENSTANDE
Nationalmuseet, 1. afdeling
Via Herning Museum har 1. afdeling fra privat modtaget et remspænde af bronce med farvede glasindlægninger fra yngre germansk jernalder. Spændet, der er fundet for flere år siden ved Rind Gl. Præstegård (Ringkøbing amt), er erklæret for danefæ.

På en mark ved Hasseris, Ålborg har amatørarkæologer bl.a. fundet en broncefibula fra ældre germansk jernalder samt en pladefibula fra yngre germansk jernalder.
Indleveret som danefæ af Aalborg historiske Museum.

Den antikvariske Samling i Ribe
Til museet er indkommet en perle af ametyst som er fundet i Føvling sogn på et område ned mod Kongeåen. Typen tilhører yngre germansk jernalder (eller vikingetid).

Vikingetid

BEBYGGELSE
Morslands historiske Museum, Nykøbing Mors
Museet har anmodet Fortidsmindeforvaltningen om støtte til fortsatte undersøgelser af vikingetidsbebyggelser i Karby på Sydmors

Vejle kulturhistoriske Museum
I samarbejde med Nationalmuseets 1. afdeling påbegyndes udgravning i Vorbasse omkring 1. maj af bebyggelse fra ældre vikingetid med velbevarede huse og omgivende hegn.

GENSTANDE
Nationalmuseet, 1. afdeling
Fra Museet for Holbæk og Omegn har 1. afdeling som danefæ modtaget en remløber af forgyldt bronce fra vikingetid, fundet af privat ved Gislinge (Holbæk amt).

På en mark ved Hasseris, Ålborg har amatørarkæologer bl.a. fundet en gribedyrsfibula fra vikingetid. Indleveret som danefæ af Aalborg historiske Museum.

Middelalder

Den antikvariske Samling i Ribe
har under Søren Gottfred Petersens ledelse foretaget en undersøgelse i forbindelse med udvidelsen af "Vægterkælderen" under Hotel Dagmar. Udgravningen afslørede opfyldingslag fra tiden o. 1300. Det var ikke muligt at nå ned til undergrunden på grund af fare for nedstyrtning.

Bornholms Museum, Rønne
I årene 1885-93 besigtigede og undersøgte lærer J.A. Jørgensen en lang række middelalderlige bodetomter ved Bornholms øst- og sydkyst. Hans materiale er nu samlet og renskrevet og danner grundlag for en genoptagelse af undersøgelserne af bodetomterne og det middelalderlige sildefiskeri ved Bornholm.

Næstved Museum
I foråret 1981 undersøges middelalderkeramik fra Næstved og omegn. Stud.mag. Annette Lerche Trolle, Moesgård er engageret som medarbejder på projektet.

Silkeborg Museum
Cand.mag. Ulla Qvortrup har som led i et peojekt finansieret af Århus Amts Museumsråd om Gudenåens kulturhistoriske betydning, registreret fund og arkivalier på museer og lignende institutioner i Øst- og Midtjylland.

Skive Museum
Glattrup, Skive s., Hindborg h., Viborg amt.
I samarbejde med Bi Skårup er sporene efter en mindre middelalderlig bebyggelse i et engområde undersøgt i perioden juli-august. Undersøgelsen er foretaget i forbindelse med lokalplan for området. Der blev fundet keramisk

materiale fra middelalder og senere. Desuden konstateredes spor efter en huskonstruktion. Der er foretaget dendrokronologisk bestemmelse af en stolpe fra huskonstruktionen.
SMS j.nr. 210 A.

Middelalder/renaissance

Skanderborg Museum
Fra et af Skanderborgs ældre huse er indgået 2 stk. 1600 tals bindingsværk med udskæringer i form af vingede englehoveder. Det har været overgangsbjælker og der er bevaret farvespor fra en dodenkop bemaling. Tømmeret kom frem under ombygningsarbejde og det er en del beskåret efter at have været genanvendt flere gange.

Skive Museum
Gl. Skivehus, Skive s., Hindborg h., Viborg amt. I forbindelse med ombygning af et anneks (formodentlig fra 1700-tallet) har museet i oktober undersøgt et kompakt stensyld til en bygning, der er ældre end den eksisterende. Et repræsentativt skårmateriale er hjembragt.
SMS j.nr. 214 A.

Vejle kulturhistoriske Museum
Med konsulentbistand fra Skibshistorisk Laboratorium udgravedes i november 1980 større dele af et skib formodentlig fra 1600-tallet i forbindelse med grundudgravning i Vejle midtby. Det drejer sig om et kravel-bygget skib med bevaret længde ca 14 m, skønnet oprindelig længde 18 m. Det fundne vrag repræsenterer resterne af et søgående skib beslægtet med hollandsk byggetradition.
Hele skibet optoges. Kun agterstavnen tænkes bevaret til fremtidig studie- og udstillingsbrug.

Viborg Stiftsmuseum
Viborg købstad, Sct. Mogensgade.: Arkæologisk inventering af matr. 152-53-54-55 med henblik på bestemmelse af kældertomter efter 2 grundmurede borgerhuse med samt bagvedplacerede gårdspladser. De to stenhuse tidsfæstes til reformationstiden, men har forudsætninger i ældre gadevendt bebyggelse (1300-årene).

Nyere tid

MILITÆRVÆSEN
Bangsbomuseet, Frederikshavn
Til afdelingen for besættelsestiden er indgået: Politiskilt for "Geheime Staatspolizei". Fundet på Gestapos afdeling i Frederikshavn efter befrielsen.
Tysk Hitlerjugendgevær.

Orlogsmuseet, København
Takket være et tilskud fra Rådighedssummen har museet på auktion kunnet erhverve et maleri af J. Carl Neumann "Dansk Linieskib til ankers ved den engelske kyst. 1859". Maleriet rummer et væld af detaljer og vil naturligt indgå i museets kommende permanente udstilling.

KØBSTAD
Næstved Museum
I foråret 1981 udarbejder cand.mag. Marianne Johansen en jævnføringsliste over matrikelnumre i Næstved.

SØFART
Bangsbomuseet, Frederikshavn
Til søfartsafdelingen er indgået: Stor bowle med lyserød lustre og trykte dekorationer som brig, våbenskjold og sømandsvers. Sunderland 1800 tallets første halvdel.

Ølgod Museum
Som gave er modtaget en større samling orientalske og hollandske porcelæn og fajancer hjembragt af kaptajn Jens Sørensen (1733-1817), der var i hollandsk tjeneste fra 1750 til 1786, som fører af skibet "De Metrio". I forbindelse med en særudstilling om J. Sørensen har museet registreret en lang række gensstande i privat eje, der har tilknytning til kaptajnen.

Aabenraa Museum
Til museets betydelige samling om byens sidste store søfart i årene omkring 1830-1870 er erhvervet et olieportræt af kgl. agent Jørgen Bruhn (1781-1858). Han var både på lokalt og nationalt plan en meget betydelig skibsredder og hans initiativ var formentlig afgørende for, at Aabenraa skibsbyggeri fik sin sidste store opblomstring. Også idag indtager minder om ham en stor plads i den lokale historiske bevidsthed. Til købet er der ydet støtte fra rådighedssummen og A.P. Møllers fond.

TELEFONVÆSEN
Københavns Bymuseum
Martin Nielsen: Akvarel, tegning til ny telefonkisk, 1913.

Telefonkisk original-model 1895. Arkitekt Fritz Koch.

LANDBRUG, LANDINDVINDING
Odsherreds Museum
I forbindelse med nyindretning af udstillingen

i Fårevejle er vi i færd med at indsamle oplysninger og genstande vedrørende Lammefjorden. Vi efterlyser i særdeleshed alle slags genstande og oplysninger fra tiden før udtørringen (indtil ca 1873), genstande vedrørende Lammefjordssøen og genstande fra produktionen på det ny land.

FISKERI
Struer Museum
Museet har sammen med firmaet KR-film produceret en kortfilm (super 8/tone) fra de nu nedrevne fiskehuse på Struer havn. Filmen, der har titlen "Sidste dag i fiskehuset" er optaget sidste åbningsdag i de to fiskeforretninger og forsøger at fastholde lidt af den særlige atmosfære, der var omkring bygningen, der måtte vige for en vejforlægning.

Museet for Thy og Vester Hanherred, Thisted
Museet har fra en privat giver modtaget to dobbelte åleplumjern, der har været brugt til fiskeri i Limfjorden samt krogen til et dragebælte af den type, der anvendtes ved fiskeri med landdragningsvod.

HÅNDVÆRK OG INDUSTRI
Kulturhistorisk Museum, Randers
Museet har som gave modtaget et kobbersmedeværksted fra familien Anthony, Kirketorvet, Randers. Der gennemføres i øjeblikket en totalregistrering af værkstedets maskiner, håndværktøjer, skabeloner m.m. Værkstedet blev etableret i 1858.

BUTIKKER OG BODER
Vejle kulturhistoriske Museum
Museet har ved årsskiftet erhvervet en fuldstændig broderiforretning med inventar fra slutningen af forrige århundrede.

INVENTAR
Møns Museum, Stege
Der er foretaget undersøgelser af et husmandssted i Tåstrup, Stege landsogn. Der er hjemtaget 3 stuer, der stod ret urørte siden stuehusets opførelse 1912. Udover møbler og andet indbo er der desuden hjemtaget en omfattende samling håndværktøj samt arkivalier vedr. ejendommens landbrugsdrift.
Der forestår en betydelig interview-opgave med ejendommens tidligere ejer.

HUSGERÅD
Holbæk Museum
har som gave modtaget et lerfad dekoreret med hornmaleri i brundt (svane). Fadet er stemplet H.C. Nielsen og fremstillet på Holbæk Lervarefabrik ca 1880-1900. Jordfund fra Skippinge.

GLAS
Holbæk Museum
har ved køb erhvervet et norsk vinglas, Nøstestangen, ca 1780. Glasset er indkommet fra Svinninge-egnen vest for Holbæk.

SØLV
Holbæk Museum
har ved køb erhvervet et hovedvandsæg af sølv med røde glasflusser. Fremstillet af Johan Gottlieb Westi, sølvsmed i Holbæk 1850-1866. Købt i København.

Museet for Thy og Vester Hanherred, Thisted
Museet har til supplering af sin samling af sølvarbejder af lokale mestre kunnet erhverve et antal skeer af Thisted mestrene J.C. Sund (1819-1892), E.J. Brink (1803-1885), Anders Christian Frost (1831-1874) og Wilhelm Ottesen Hundahl (1837-1870).

TEKSTIL
Try Museum, Dronninglund
Undersøgelse af lokale traditioner for tekstiltilvirkning i anledning af udstillingen "Tekstiler i Østvendsyssel o.1900"
I denne anledning er modtaget tekstiler fra private givere.

TOPOGRAFI
Københavns Bymuseum
Ubekendt kunstner: Gæstgiveriet Sorte Hest, ca 1845. Maleri, ældste gengivelse.

Kunst og kunsthåndværk

Kunstpavillonen, Esbjerg
Som gave fra Flemming Bergsøe-fondet er modtaget: Flemming Bergsøe: Portræt af Grethe Utzon-Frank, ca 1930-32, Indkørsel, Sydvestsjælland, ca 1958 og Opstilling, 1965.
For egne midler: Karl Isakson: Opstilling med pelargonie, krukke og frugter ca 1910-11.
Knud Erik Færgemann: Cirkus i Landsbyen, 1980.
Der er erhvervet grafiske arbejder af Jørgen Jakobsen, Richard Mortensen og Alberto Magnelli.

Frederiksborgmuseet, Hillerød
Gave fra direktør Geert Drachmann: En bronzemedaille fra "Society of The History of Technology til A.G. Drachmann 1971, The Leonardo da Vinci Medal" i futteral med tilhørende diplom.

En porcelænslågvase med portræt af Christian VII, malet af F.C. Camradt efter Jens Juel. Den Kgl. Porcelainsfabrik ca 1785.

Gave fra Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole: et antal Bindesbøll-møbler bestående af flere forskellige borde, sofaer og en stol fra skolens bygning 1856.

Testamentarisk gave fra organist Hakon Verner Godske-Nielsens bo: Et miniatureportræt af Chr. Hornemann, forestillende Johan Christian Drewsen.

Kunstindustrimuseet, København
Lampe af glas, tegnet af Poul Henningsen, gave fra Benny Dessaus Mindelegat.
Dåse af sølv "Fluesnapper", udført af Allan Scharff, 1980.
Kristentøj af silkesatin med applikerede figurer, Danmark, ca 1700-1720, gave fra Helge Jacobsens legat.
Fire lysestager af sølv, tegnet af Georg Friedrich Hetsch, udført af Jørgen Balthasar Dalhoff, København ca 1840, gave fra Kunstindustrimuseets venner.
Billedvævning "Blomsteregn" tegnet og udført af Bodil Bødtker-Næss, 1979-1980.

Køge Skitsesamling
Af Preben Hornung erhvervet et større skitsemateriale med forarbejder bl.a. til Retsbygningen i Gentofte, den nye Nationalbank, Zahles skole, Brændkjærkirken i Kolding samt en aldrig udført gobelin.
Af Per Højholt er erhvervet hele skitsematerialet til bogen Volumen.

Randers Kunstmuseum
Daniel Spoerri: Det semantiske problem ved Susan's bukser. Sommerfugle. 1975. Assemblage.

Skive Museum Kunstafdeling
Der er i 1980 købt ialt 40 kunstværker af fgl. kunstnere: Knug Agger, Niels Bjerre, Eduard Borregaard, Ebba Carstensen, Sven Dalsgaard, Stig Weye Hansen, Alfred Madsen, Jane Muus, Bendt Thoft Nielsen, Hans Smidth, J. Haugen Sørensen, P. Skov Sørensen og Erik Warming.

Statens Museum for Kunst, København
Erhvervelse: Jean Metzinger: Kvinde med hest (1912?).

Statens Museum for Kunst, Den kgl. Kobberstiksamling, København
Blandt flere erhvervelser kan nævnes:
1 tegning af Gustave Doré: De tre hekse. Scene fra Shakespeares Macbeth (ca 1870). Erhvervet for midler fra Herbert Melbyes Fond.
14 raderinger og litografier af Jacques Villon, omfattende tidlige såvel som sene værker. Erhvervet for midler fra Herbert Melbyes Fond.
Af Samuel Joensen-Mikines 1 akvarel: Fra Lysebu, 1967, og en monotypi på avispapir: Sankt Hans bål, Gudhjem, 1961.

Vejle Kunstmuseum
Samuel Joensen Mikines: Grindedrab, 1956, olie på lærred. Købt med tilskud fra Ny Carlsbergfondet.

Ølgod Museum
Ved auktionskøb har museet erhvervet et yngre selvportræt af maleren Hans Agersnap (1857-1925).

Fredninger o.l.

Odense Bys Museer, Den Fynske Landsby
har foretaget følgende opmålinger i 1980:
Opmåling af bygninger og træskomandsværksted, matr. nr. 27 a Højby by og sogn.
Opmåling af 4-længet gård i Ryslinge, matr. nr. 15 a Ryslinge by og sogn.
Opmåling af Sanderum mølle, matr. nr. 30 b Sanderum by og sogn.
Opmåling af tobakstørrelade i Munkebo.
Opmåling af Loubjerggård, matr. 4 a Fangel by og sogn.

Silkeborg Museum
Mag.art. Margit Baad Pedersen har for en bevilling stillet til rådighed af Århus Amts Museumsråd registreret og undersøgt baggrunden for skovlovringsejendommen "Høgdal" beliggende ved Salten Skov. Ejendommen er blevet fredet og skal for fremtiden anvendes til museums/undervisningsformål.

Svendborg og Omegns Museum
I samarbejde med Teknisk forvaltning i Svendborg har museet udarbejdet en plan for et fremtidigt rekreativt område i Gl. Hestehauge, der rummer en af de største højkoncentrationer på Fyn. Der er udarbejdet en rapport som er blevet tiltrådt af Skovstyrelsen, Fredningsstyrelsens 5. kontor og sidst men ikke mindst af Svendborg byråd. Området, der tidligere har været udlagt til frugtplantage vil blive tilplantet med blandet løvskov under hensyntagen til de mange høje. Museet foretog rekognoscering i forbindelse med jordarbejde og pløjning.

Døde

Silkeborg Museum
Den 27. december 1980 afgik museets æresmedlem, arkitekt Knud Sørensen, ved døden. Knud Sørensen var i 1950 den drivende kraft bag indretningen af museet i Silkeborg Hovedgård, og indtil for få år siden, hvor han blev ramt af sygdom, var han aktiv i museets bestyrelse.

Ansættelser, afskedigelser, orlov

Bornholms Museum, Rønne
Kontormedhjælper Lis Vandman er fratrådt sin stilling pr. 1. februar og efterfølges af Elisabeth Skjemte.

Esbjerg Museum
Museumsinspektør Jens Peter la Cour Dragsbo er bevilget 5 måneders orlov uden løn fra 1.8.1981, for at færdiggøre undersøgelser vedrørende de vestjyske stationsbyer i samarbejde med museumsinspektør Kim Clausen, Skjern Museum.

Den Hirschsprungske Samling, København
Mag.art. Inge Vibeke Raaschou-Nielsen er pr. 1.2.1981 ansat som museumsinspektør på halv tid ved museet samt Ordrupgaardsamlingen.

Holbæk Museum
Pr. medio februar 1981 er tømrer Verner Jensen ansat som museumshåndværker med særligt henblik på bygningsvedligeholdelse.

Museet på Koldinghus
Registrator Jørgen Nielsen er ved årsskiftet fratrådt på grund af alder.
D. Schneider er pr. 1. februar ansat som registrator ved museet.

Køge Skitsesamling
Mag.art. Elisabeth Delin Hansen er pr. 1.1. 1981 ansat som museumsinspektør på fuld tid.

Middelfart Museum
Museumsinspektør Joel Berglund har indgivet sin afskedsbegæring med virkning fra 1. februar 1981 for at tiltræde en stilling som leder af Julianehåb Museum i Grønland.

Københavns Bymuseum
Mag.art. Charlotte Bøgh er ansat 4 måneder til at forestå arrangementet af udstillingen "Når døden gæster - Begravelsesskikke gennem 100 år".
Stud.mag. Ena Hvidberg er ansat på museet for 1 måned i forbindelse med udstillingen "Når døden gæster - .."
Arkitekt John Wodstrup er ansat 1 måned i forbindelse med udstillingen "Når døden gæster .."

Louisiana, Humlebæk
Bogholder Lis Thorenfeldt er fratrådt sin stilling pr. 31.11.1980. Bogholder Helle Vind er ansat pr. 1.12.1980.

Næstved Museum
Fast personale 1981: Museumsinspektør Palle Birk Hansen, museumsassistent Inge-Lise Nordbo og museumstekniker Jens Olsen.

Kustode fru Mia Madsen har efter mangeårigt virke fratrådt sin stilling med udgangen af 1980.

Ordrupgaard, København
Mogens Bergø er pr. 1.1.1981 ansat som 2. portner ved museet.
Mag.art. Inge Vibeke Raaschou-Nielsen er pr. 1.2.1981 ansat som museumsinspektør på halv tid ved museet samt Den Hirschsprungske Samling.

Kulturhistorisk Museum, Randers
Fotografelev Helen Borg afslutter sin uddannelse 13.2.1981 på Teknisk Skole, Randers.

Roskilde Museum
Den 4.11.1980 blev Jette Borchmann ansat under beskæftigelsesloven for en 9 mdrs. periode.

Skive Museum
Kustode og registrator Eyvind Jeppesen er pr. 1.8.1980 fratrådt for at gå på efterløn. Som afløser er ansat Gudrun Krogh pr. 1.7.1980.

Pr. 1.8.1980 er cand.phil. i forhistorisk arkæologi John Simonsen ansat som museumsinspektør (4/7).

Sorø Amts Museum
Svend Hansen, deltidsansat museumstekniker, er pr. 1. januar 1981 ansat på heltid

Thorvaldsens Museum, København
Museets konservator gennem 25 år, billedhugger Sigurd Forchhammer, er gået af på grund af alder.
1.2.1981 er billedhugger Søren Rasmussen ansat som museets skulptur-konservator.

I 1981 arbejder konserveringstekniker Kirsten Hauch i museet med ommontering af Thorvaldsens tegninger.

Vejle kulturhistoriske Museum
Pr. 1.1.1981 er cand.mag. Jens Topholm ansat på det byhistoriske arkiv under museet til registrering af arkivalier og opbygning af et registreringssystem på arkivet. Der er tale om et beskæftigelsesprojekt af 6 måneders varighed.

Vejle Kunstmuseum
Pr. 16.2.1981 er Herdis From ansat som assistent på museet.

Aabenraa Museum
Den 1.1.1981 er Anders Frøkjær, ED, ansat som halvdagskontorassistent. Han afløser Anne Lise Kragh Petersen, der fratrådte 1.12.198o.

Bestyrelser

Ringe Museum
Fra juli 1980 er fhv. viceinspektør H. Elmelund indtrådt som ny formand i museets bestyrelse.

Konservering

Fredericia Museum
En enestående samling af ca 850 gamle glasnegativer med lokale Fredericia-motiver optaget af stabssergent V. Storm omk. 1900 er i bevaringsøjemed ved at gennemgå en konserverende proces. Tuborg-fondet har velvilligt skænket 20.000 kr. til dette arbejde.

Den Hirschsprungske Samling, København
Store konserveringsmæssige problemer vedrørende det meget store antal akvareller og tegninger, som gennem 70 år har været udsat for dagslys. Da der desværre kun findes een papirkonservator i landet, er der indtil videre ikke mulighed for løsning af dette problem. Af samme grund er Joakim Skovgaards kartoner til Viborg Domkirke nedtaget og en total afskærmning af museets tegningssal under forberedelse.

Kunstindustrimuseet, København
To engelske lakstole med kineserier, 18. århundredes midte, har gennemgået en konservering ved Bjarne Jespersen og er atter udstillet.

Københavns Bymuseum
Der er indkøbt termohygrografer til opstilling i udstillings- og museumsrum.

Langelands Museum, Rudkøbing
Konserveringsafdelingen ved museet har i efteråret 1980 gennemført en tiltrængt restaurering af en dagvogn, tilhørende Ærøskøbing Museum. Vognen viste sig under snavs og rust at være særdeles solid og velbevaret.

Arbejdet med restaurering og genopstilling af en meget kompliceret vikingetidig jernspand, nærmer sig sin afslutning. I perioder (1936, 1972, 1979) har hele spanden eller fragmenter af denne, været til undersøgelse/konservering på forskellige institutioner, sidst på Konservatorskolen i København (uden egentlige resultater).
I erkendelse af opgavens omfang og sværhedsgrad (en total afrensning vil kræve ca 2800 arbejdstimer), har museets konserveringstekniker kun afrenset et repræsentativt udsnit af spanden.

Ordrupgård, København
Museet har fået en bevilling fra Kulturministeriet til de mest presserende restaureringsopgaver indenfor museets franske samling.

Kulturhistorisk Museum, Randers
Konserveringen af det omfattende fundmateriale fra middelalderudgravningen i Mariager er afsluttet. Undtaget er dog bygningstømmeret og genstande af træ. Det bliver nu registreret, fotograferet og derefter henholdsvis konserveret i Brede, tørret eller kasseret.

Vi savner bestandig meget en træ-konserveringsafdeling for det jyske område.

Museet har udført konservering af rav for Vesthimmerlands Museum i Års.

Rosenborg, København
Med tilskud fra C.L. Davids legat er påbegyndt restaurering af samlingens ure.

Med tilskud fra samme legat er påbegyndt snedkermæssig gennemgang - ved Slotsinventariekommissionens snedkere - af samlingens møbler.

Som semesteropgave ved Konservatorskolen har Knud Botfeldt, Simon Botfeldt, Mads Gulløv og Ion Meyer lavet en undersøgelse af og skrevet afhandling om bevaringstilstanden af organiske materialer på Rosenborg Slot. I tilknytning hertil er udført restaurering af enkeltgenstande inden for de tre materialegrupper.

Stevns Museum, Store Heddinge
8 punds kanon fra ca 1700 er blevet konserveret og opsat på nyfremstillet lavet.

Viborg Stiftsmuseum
I snedkerværkstedet er installeret spånsugeranlæg og i konserveringsværkstedet et udsugningsanlæg. Endvidere er man ved at være færdig med indretning af "vådrum" som har fået perginol på gulvet og en stor vask. Det er meningen at de våde aktiviteter, såsom elektrolyse, skårvaskning o.l. skal foregå der.

Sikkerhed

Kunstpavillonen, Esbjerg
Tyverialarmen er blevet udvidet til også at omfatte et antal rumdetektorer.

Holstebro Kunstmuseum
I forbindelse med byggeriet er museets alarmsystem blevet udbygget med ultralydsdetektorer (ISS Securitas) samt et brandalarmeringsanlæg.

Lolland-Falsters Stiftsmuseum, Maribo
I den nyistandsatte magasinbygning ved Frilandsmuseet er installeret brandmeldeanlæg. Det er hensigten - i fremtiden, når økonomien tillader - at udvide anlægget til også at om-

fatte Frilandsmuseets bygninger.

Kulturhistorisk Museum, Randers
Et nyt elektronisk alarmsystem med dag- og nattyverisikring samt brandalarm er blevet installeret og taget i brug. Anlægget er installeret af TK Alarm, Århus.

Rosenborg, København
Til gradvis udskiftning af trådnetsafspærringer med glas i tårnkamrene på Rosenborg har fonden "Prinsesse Benediktes Bryllupsmønt" ydet 10.000 kr. for hvert af årene 1981 og 1982 og Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond et tilskud oå 25.000 kr.

Thorvaldsens Museum, København
Brandsikring og udvidelse af tyveri-alarmen er ved at blive installeret.

Bygningsmæssige forhold

Bornholms Museum, Rønne
Med støtte fra Amtskommunen afsluttes nu indretningen af lokalerne i bygningen Rolighedsgade 37-39, som herefter omfatter 4 kontorlokaler, 1 arbejdsrum med billedarkiv, snedkerværksted og fælles spiserum og køkken m.m.

Esbjerg Museum
I november 1980 er museets magasin for forhistorisk materiale blevet nedrevet, da Esbjerg kommune skulle anvende grunden til andet formål. Magasinet er derefter flyttet til Teglværksgade 1, hvor museets magasiner for nyere tids genstande ligeledes befinder sig.
For at indrette arbejdsplads til erstatning for de nu nedrevne, har museet set sig tvunget til at inddrage 2 udstillingsrum samt dele af et tredie til kontor- og arkivrumsbrug Museet råder herefter over 230m^2 udstillingsareal og ca 1500 m^2 magasinareal uden udsigt til at få en forbedring af udstillingsmulighederne.

Kunstpavillonen, Esbjerg
Det store vinduesparti i udstillingssalen er helt fornyet og forsynet med nye gardiner med motordrift.

Fredericia Museum
Taget på museets tobakshus er blevet udskiftet, og i de kommende måneder vil en gavlspids og taget på laden fra Egum Vandmølle ligeledes blive repareret henholdsvis udskiftet.

Holstebro Kunstmuseum
Genåbnes medio maj efter færdiggørelse af de nye museumsbygninger og istandsættelse af den ældre del af museet.

Morslands historiske Museum, Nykøbing Mors
Den 1. februar 1981 overtog museet villa "Rosenlund", som ligger mellem museets grund og det tilstødende Dueholm Mejeri, som vi ad åre håber at kunne erhverve. Villaen indrettes til at huse Morsø lokalhistoriske Arkiv, som flytter ind i de nye lokaler senest 1. april 1981

På arkitekt- og ingeniørplan arbejdes der intenst med forslag til løsning af de alvorlige sætningsproblemer, der har ramt museets middelalderlige hovedbygning.

Møns Museum, Stege
Der er efter ansøgning modtaget 12.000 kr. fra Storstrøms amt til at foretage energibesparende foranstaltninger på museet.

Odense Bys Museer, Den fynske Lnadsby
Arbejdet med opførelsen af Skamby-Torupgården nærmer sig sin afslutning og gården forventes indviet engang i indeværende sæson.

Orlogsmuseet, Valdemars Slot, Tåsinge
Takket være donationer fra en række fonds er restaureringen af de stærkt medtagne stukarbejder i riddersalen nu afsluttet, et arbejde der er udført af stukmester H. Thomsen. Restaureringen af gulvet, et genbrugsgulv lagt ved slottets opførelse i 1640'erne, vil være tilendebragt i løbet af foråret, hvorefter den meget smukke rokokosal vil kunne tages i anvendelse til koncerter og lignende kulturformidlende arrangementer.

Roskilde Museum
Den 23. januar 1981 kunne museet foretage indvielsen af en ny afdeling i Sct. Olsgade 17. Afdelingen indeholder konserverings- og restaureringsværksteder, og der er her skabt ideelle rammer for det fremtidige konserveringsarbejde. Istandsættelsen er blevet foretaget som et beskæftigelsesprojekt under Roskilde kommune.

Try Museum, Dronninglund
Magasin er under indretning i Hjallerup Møllegård.

Aabenraa Museum
Særudstillingssalen på ca 85 m^2 er blevet gennemgribende forbedret ved maling, hårdt tiltrængt fornyelse af tæpper og opsætning af et gardin til afdækning af magasinrum. Derved er

forholdene for de mange særudstillinger og kunstudstillinger blevet meget forbedrede.

Udstillingstekniske forhold

Rosenborg, København
Til forbedring af forholdene omkring de udstillede kongedragter har Carlsbergs Mindelegat for Brygger J.C. Jacobsen ydet et tilskud på 50.000 kr.

Til indkøb af snorestandere til udstillingsrummene på slottet har C.L. Davids legat ydet et tilskud på 32.000 kr.

Administrative forhold

Frederiksborgmuseet, Hillerød
På grund af restaurering af Compenius-orgelet i Frederiksborg slotskirke vil den ugentlige demonstrationskoncert, som normalt finder sted hver torsdag i tiden kl. 13.30-14, være aflyst i tiden 9. februar til 31. marts.

Midtsønderjyllands Museum, Gram Slot
Museet er pr. 1.1.1981 blevet statsanerkendt.

Københavns Bymuseum
Overgang til sommertid 1.4., hvilket vil sige, at museet er åbent daglig kl. 10-16, tirsdag tillige 19-21. Som noget nyt, holdes der nu lukket mandag hele året.

Køge Skitsesamling
Museet har fra 1.1.1981 fået statsanerkendelse.

Ringe Museum
Ændrede åbningstider: Maj og september: søndage 14-16, juni, juli og august: hverdage 13-17 og søndage 14-16.

Registrering

Bornholms Museum, Rønne
Som led i en nyopstilling af den forhistoriske udstilling og etablering af forbedrede magasinforhold gennemgåes de forhistoriske samlinger. En lang række fund, hovedsagelig indkommet til museet i 1950'erne og 60'erne, men som aldrig har været tilgængelige, bliver nu registreret i museets samlinger.

Silkeborg Museum
Som et led i beskæftigelsesfremmende foranstaltninger er 4 langtidsledige beskæftigede ved et projekt gående ud på, at samtlige genstande på museet skal "frem i lyset" og kontrolleres for tilstand og om der er sket en totalregistrering. Dette arbejde forventes at tage et par år.

Try Museum, Dronninglund
Samlingen af tekstiler på museet er i januar blevet fotoregistreret.

Særligt

Nationalmuseet 8. afd., København
Om naturvidenskabelig assistance.
8. afdeling beder om, at anmodninger om assistance til planlagte undersøgelser i sommerhalvåret indsendes senest 1. april. Anmodninger vil så blive vurderet og prioriteret, og vi vil bestræbe os på at alle får svar i løbet af april.
Vi håber på denne måde at kunne anvende vore begrænsede midler på bedste vis, så vi ikke behøver at afslå deltagelse i en vigtig undersøgelse, fordi vi allerede har lovet os bort andetsteds. Det er nødvendigt, at anmodninger indeholder udførlige oplysninger om undersøgelsernes art, formål, varighed m.v. Normalt må vi forudsætte at ansøgere betaler rejse, ophold samt - i givet fald - registrering, bearbejdning og rapport vedr. indsamlet materiale. Desværre må "nej" nok blive et hyppigt svar på indsendte anmodninger, idet afdelingens ressourcer, både personalemæssigt og økonomisk er meget begrænsede. Ovennævnte tidsfrist udelukker ikke, at anmodninger om assistance eller deltagelse i særlige tilfælde kan indsendes året rundt.